

BİR ANDA...

LGBTİ+'lara Dijital Şiddet Araştırması



APC
ASSOCIATION FOR
PROGRESSIVE
COMMUNICATIONS



feminist
internet
research
network

BİR ANDA...

LGBTİ+'lara Dijital Şiddet Araştırması

Yazar: Yıldız Tar

Araştırma ekibi: Damla Umut Uzun, Defne Güzel, Yıldız Tar, Kerem Selçuk

Danışmanlar: Nurcihan Temur, Umut Güner

FIRN hakemleri: Srinidhi Raghavan Tigist S. Hussen Nicole Shepherd Hija Kamran Ghiwa Sayegh

İçerik düzenleme: Tigist S. Hussen Srinidhi Raghavan

Metin düzenleme: Sugandhi Ravindranathan

Düzeltilme: Drew McKeivitt

Yayın üretimi: Cathy Chen (APC) Lori Nordstrom (APC)

Tasarım: Camila Moritugui

Association for Progressive Communications (APC) tarafından İngilizce olarak yayımlanmıştır, 2023.

Kaos Gey Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (KAOS GL Derneği) tarafından Türkçe olarak yayımlanmıştır, 2023.

Bu çalışma, APC'nin Kadın Hakları Programı tarafından desteklenen Feminist İnternet Araştırma Ağı (FIRN) projesinin ikinci baskısının bir parçasını oluşturmaktadır. Burada ifade edilen görüşler APC ve yönetim kurulu üyelerinin görüşlerini temsil etmeyebilir.

Feminist İnternet Araştırma Ağı, feminist bir internetin oluşturulmasına odaklanmakta ve bunu çevrimiçi ve çevrimdışı olarak var olan cinsiyetçi iktidar yapılarında dönüşüm sağlamak için kritik olarak görmektedir. Ağın üyeleri, politika ve hukukta ve internet hakları etrafındaki söylemde değişimi yönlendirmek için önemli kanıtlar sağlayan veri odaklı araştırmalar yürütmektedir. Ağın daha geniş kapsamlı amacı, internet politikası tartışmalarında ve karar alma süreçlerinde kadınların, toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahip kişilerin ve queerlerin ihtiyaçlarının dikkate alınmasını sağlamaktır.



Kaos GL Derneği

PK 12 Tunus PTT Kavaklıdere-Ankara

Telefon: +90 (545) 340 82 28

Faks: +90 312 230 6277

E-posta: web@kaosgl.org

www.kaosgl.org

www.kaosgl.org

Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

ISBN 978-92-95113-58-9 APC-202307-WRP-R-EN-DIGITAL-348

İÇİNDEKİLER

| | |
|--|-----------|
| 1. YÖNETİCİ ÖZETİ | 4 |
| 2. TEORİK ÇERÇEVE VE ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ | 8 |
| 3. ARKA PLAN | 13 |
| 4. LİTERATÜR TARAMASI | 19 |
| 5. ARAŞTIRMA SONUÇLARI | 22 |
| 6. SONUÇ | 44 |

1. YÖNETİCİ ÖZETİ

"Her şey bir anda oldu. Benzer durumlara başka aktivist arkadaşlarım, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları maruz bırakılmıştı. Yani aslında pek çok kez şahitliğim olan, takip ettiğim, öfke hissettiğim, dayanışma kurduğum bir durumdu. Ancak doğrudan yaşamak başka bir şeymiş. Bir anda, o ana kadar varlığından haberdar dahi olmadığım bir gazete ve gazeteciyle, bu yapının harekete geçirdiği kitleyle doğrudan karşı karşıya gelmiş oldum. Bu hedef gösterme sürecinin başlamasına neden olan şey yaptığım savunuculuk ve eğitim faaliyetleri, ürettiğim materyallerdi. Şaşkınlık verici, paniğe sevk eden, korku ve endişe veren, çokça öfkelen diren bir durum. Tamamen sonlanmış da değil. Sosyal medya hesaplarımı herkese açık şekilde kullanıyordum. Çok aktif bir sosyal medya kullanıcısı da sayılmam. Bütün bu hedef gösterme ve şiddet sürecini başlatan gazeteci ve nefret diline davet ettiği kitle tarafından yoğun şekilde hakarete maruz kaldım. Sapık, sapkın, pedofil gibi hakaret içeren söylemlerin yanı sıra özelden gelen mesajlarda ya da daha önce paylaştığım postların altına yapılan yorumlarda şiddet tehdidi yoğunluktaydı. Bu mesajlar özellikle fiziksel şiddet ve cinsel şiddet tehdidi içeriyordu. Bunları görünce hesaplarımı korumaya aldım. Daha önce benzer deneyimler yaşamış hak savunucusu arkadaşlarımla tavsiyesiyle, sosyal medya görünürlüğüme bir süre azalttım. Hesaplarımı kapatmadan önce paylaştığım fotoğraflarımın ekran görüntüleri alınmıştı. Bunlar da dolaşıma sokuldu. Ardından tehdit telefonları aldım. O da süreci daha benim için daha yıkıcı hale getirdi. Çok yakınım dalar gibi hissettim. Acaba evimde güvende miyim diye bile düşündüm."

Bu sözler, bir gazetecinin örgütlediği nefret kampanyasına maruz kalan bir LGBTİ+ aktivisti ile mülakatımızdan. Söz konusu gazeteci birçok İslamcı grubu örgütleyerek bu kampanyayla, görüşmecimizin birlikte çalıştığı bir STK'ya karşı dava açılmasına bile yol açtı. Nefret kampanyası Twitter üzerinden başladı; ancak kısa sürede telefon tehditlerine ve fiziksel saldırı girişimine dönüştü.

Görüşmecinin "bir anda" ifadesi, Türkiye'deki LGBTİ+ topluluklarına yönelik dijital şiddetle ilgili araştırmamızın adını da belirledi. Feminist İnternet Araştırma Ağı (FIRN) tarafından desteklenen bu araştırma, ülkedeki LGBTİ+'ları hedef alan dijital şiddetin boyutlarını ve etkilerini ortaya koymayı amaçlıyor. Bu amaçla literatür taraması, anket, derinlemesine mülakat ve odak grup görüşmesi yöntemlerini bir arada kullandık.

Avrupa ve Orta Asya'dan 600'den fazla LGBTİ+ örgütünün çatı kuruluşu olan ILGA (Uluslararası Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İnterseks Derneği) Avrupa Gökkuşağı Haritası ve Endeksi 2022¹'ye göre, Türkiye LGBTİ+ hakları söz konusu olduğunda bölgedeki en kötü ikinci ülkede yer alıyor.

Türkiye'de LGBTİ+'lara yönelik ayrımcılığı yasaklayan ve eşitliği teşvik eden bir mevzuatın bulunmaması, toplumu istihdam, mal ve hizmetlere erişim, eğitim, sağlık, seyahat ve yerleşme hürriyeti gibi temel insan haklarına erişimde yasal olarak korunmasız bırakıyor. Eşitliği sağlamak amacıyla

1 ILGA Europe. (2022). *Rainbow Map and Index 2022*. <https://rainbow-europe.org/annual-review>

oluşturulmuş devlet kurumlarının LGBTİ+ topluluklarının korunmasına ilişkin herhangi bir programı veya kamu politikası ise bulunmuyor.

Benzer şekilde, LGBTİ+'ların yoğun, sistematik ve sürekli olarak maruz bırakıldıkları nefret suçlarına ilişkin bir düzenleme bulunmaması, başta yaşam hakkı olmak üzere temel insan haklarından yararlanmalarını engelliyor.

Son üç yılda nefret söylemi doğrudan kamu otoritelerinden kaynaklandığı için, toplum ve kamu görevlileri tarafından LGBTİ+'lara yönelik nefret suçları ve söylemleri de sistematik olarak arttı.

Sivil toplumda toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ve LGBTİ+'lara yönelik birçok kolektif faaliyet ve etkinlik uzun yıllardır sistematik ve hukuksuz bir şekilde engelleniyor, mahkemelerin bu hukuksuz uygulamalara müdahale etmesine rağmen yeni yasaklar uygulanıyor. Bu şekilde her etkinlik yasağı iptal edilse bile yerine yenileri geliyor. Mahkeme karar verene kadar etkinlik düzenlenemiyor, etkinlikler engelleniyor ve bir yıldırma politikası uygulanıyor.

Peki, devlet yetkilileri bizzat nefret söylemleri örgütlerken ve LGBTİ+'ların Onur Yürüyüşlerini ve etkinliklerini yasaklarken, çevrimiçi alanlarda durum ne?

Araştırmamızın temel sorusu buydu ve araştırma süresince çevrimiçi alanların bir ayna görevi görerek nefreti ve ayrımcılığı yansıttığına ve fiziksel alanlarda daha fazla nefrete neden olduğuna tanıklık ettik.

Araştırmamızda, dijital şiddetin bir parçası olarak dijital alanda nefret söylemi ve nefret suçlarını inceledik. Ancak, LGBTİ+ topluluğuna yönelik bu iki şiddet eyleminin de yaygınlığı nedeniyle nefret söylemi ve suçlarını ayrı ayrı incelemeye karar verdik.

2019 yılında Türkiye'de homofobi ve transfobinin tetiklediği nefret suçlarının büyük çoğunluğu okullarda, evlerde ve mahallelerde, toplu taşıma araçlarında veya duraklarda, kafe ve barlarda, sokaklarda ve diğer kamusal alanlarda işlendi.² Ortalama olarak her bir mağdur ikiden fazla kez hak ihlaline maruz bırakıldı: Araştırmamıza katılan 117 kişi 267 hak ihlali türünden bahsetti. Genel olarak, cinsel yönelim ve cinsel kimliğe dayalı nefret söylemi ve aşırı şiddet (işkence) tehditlerine "daha ağır" ihlaller eklendi. Fiziksel şiddet ikinci sırada yer aldı. Her beş vakadan üçünde failer iki veya daha fazla kişiden oluştu. 117 vakanın 32'sinde üçten fazla fail vardı. Özetle, Türkiye'de LGBTİ+ toplumunu hedef alan nefret suçlarının çoğunlukla linç girişimleri şeklinde tezahür ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Çalışma bize internette LGBTİ+'lara yönelik şiddetin hakaret ve küfürle başladığını gösterdi. Bu şiddet giderek tehdit, şantaj, taciz, ısrarlı takip, doğumda atanan isimlerin kullanılması, kişisel bilgi ve görüntülerin izinsiz paylaşılması, internet erişiminin kısıtlanması ve nefret kampanyalarına kadar tırmanıyor. Kişiler genellikle birden fazla kez dijital şiddete maruz bırakılıyor. Bir anda başlayan hedef gösterme ve nefret kampanyaları, farklı aidiyetlere sahip failerin ortak katılımıyla çok hızlı bir şekilde yaygınlaşarak hedef haline getirilen kişinin fiziksel güvenliğini dahi tehdit eden bir boyut kazanıyor.

Araştırmamızın en çarpıcı sonucu, her 10 LGBTİ+ kişiden dokuzunun dijital şiddete maruz bırakıldığı ve internette neredeyse her gün nefret söylemine uğradığı yönünde.

Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği'nin 2021 yılında gerçekleştirdiği Türkiye Dijital Şiddet Araştırması'na³ göre, Türkiye'de her beş kişiden biri dijital şiddete maruz kaldı. Araştırmanın metodolojisi ve göstergeleri bizimkinden farklı olsa da cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinin dahil olduğu dijital şiddetin boyutları hakkında bize bir fikir veriyor. Kendi sonuçlarımız, her 10 LGBTİ+ kişiden doku-

² Kaos GL. (2019). *Hate Crimes Report*. <https://kaosgldernegi.org/images/library/2020nefret-suclari-raporu-2019-kucuk.pdf>

³ Common Knowledge and Communication Association. (2021). *Türkiye Digital Violence Research*.

zunun dijital şiddet mağduru olduğunu ortaya koydu. Sonuç olarak, mağdurlar LGBTİ+ olduğunda dijital şiddet oranlarının arttığını söylemek doğru olacaktır.

Görüşmeler ve anket sırasında katılımcılar, kendilerine yönelen dijital şiddetin faillerinin hükümet yanlısı kurum ve kişiler olduğunu vurguladı. Türkiye'de LGBTİ+ haklarının nasıl aşındırıldığına aşina olmayanlar durumu şaşırtıcı bulabilirler. Ancak 2015'ten bu yana hükümetin bu konuda net bir tutumu söz konusu: LGBTİ+ etkinliklerinin yasaklanması, Onur Yürüyüşlerine yönelik polis saldırıları ve LGBTİ+ topluluğunu hedef alan bir karalama kampanyası.

Dijital şiddetin yüksek oranı ve niteliği, hükümet politikalarının bir yansıması olarak yorumlanabilir. Yetkililerin söylemleri, LGBTİ+'lara ayrımcılık yapan kamu politikalarına dönüşüyor.

Ankara'da yaşayan biseksüel, natrans bir kadın olan AAA (34), derinlemesine bir mülakat sırasında, organize nefret saldırılarının nasıl kendisinin yargılanmasına yol açtığını anlattı. Bahsettiği vaka, LGBTİ+'ları hedef alan pek çok nefret tacirliği kampanyasından biriydi. 23 Nisan Türkiye'de çocuklara adanmış bir ulusal bayram. LGBTİ+'lar 2020 yılında çocuk haklarını savunmak için çevrimiçi bir kampanya düzenlediler. Çocukluk fotoğraflarını güçlendirici mesajlarla paylaştılar. Tepkiler çok hızlı oldu. Hükümet yanlısı medya ve siyasi aktörler LGBTİ+'ları hedef almaya başladı. Kendi ifadesiyle, "LGBTİ+ çocuklar var" dediği için görüşmecimizi "çocuk istismarcısı" ve "sapık" olarak etiketlediler:

LGBTİ+ çocuklar vardır, çizgim üzerinden açık bir nefret söylemine maruz bırakıldım. Aleni tehditler vardı. Bir vatandaş CİMER'e şikâyet ediyor çizgimi, ifade vermeye gittim. Şikâyetin içeriği şöyle: "Ne yaparsanız yapın, bu sapık kişiyi toplumdan uzaklaştırın, yok edin" ve savcılık bu şikâyeti soruşturma gereği görüyor. Soruşturma konusu da ne yazık ki "çocuğun cinsel istismarı". Bu suç TCK'da sadece gerçek bir cinsel istismar durumunda konu edilebiliyor. Çizgimin, sanatsal ifade özgürlüğünün bu suça konu olması çok üzücü. Ayrıca çizimi paylaşan birkaç kişi ve kuruma da soruşturma açıldı."

Sosyal medyadaki şiddetin failleri sorulduğunda 239 katılımcı "Tanımadığım kişiler" cevabını verdi. Birden fazla cevaba izin verilen bu soruya verilen yanıtlara göre failer trol hesaplar (160 vaka), bot hesaplar (70 vaka), arkadaşlar (64 vaka), okuldan biri (56 vaka), eş veya eski eş (54 vaka), siyasetçiler (54 vaka), gazeteciler (41 vaka), akademisyenler (30 vaka), medya kuruluşlarının kurumsal hesapları (30 vaka), siyasi partilerin kurumsal hesapları (27 vaka), sosyal medya fenomenleri (26 vaka), akrabalar (25 vaka) ve kamu yöneticilerinden (22 vaka) oluşuyor. Birden fazla faili işaretlemeye izin vermemizin nedeni, çoğu vakada failerin birden fazla kişi olması ve kimliklerinin çeşitlilik göstermesi.

Bu sonuçlar şu şekilde yorumlanabilir: LGBTİ+'lara yönelik çevrimiçi şiddet failleri çoğunlukla tespit edilemiyor. Benzer şekilde, Çevrimiçi İstismar ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet başlıklı bir forumun ardından hazırlanan raporda, dijital şiddetin çoğunun anonim hesaplar veya takma isimler ya da sahte isimler içeren hesaplar kullanılarak gerçekleştirildiği ve bu nedenle failerin tespit edilmesinin zorlaştığı belirtildi.⁴

Failin kimliğinin hedef gösterilen kişi tarafından bilindiği durumlarda, failerin önemli bir kısmı siyasetçiler, gazeteciler ve akademisyenlerin yanı sıra bu kişilerin arkadaşları, aileleri ve eşleri gibi sosyal çevrelerinden oluşuyor.

Katılımcıların "Nefret kampanyalarını düzenleyen gruplar kimlerdi?" şeklindeki açık uçlu sorumuza verdikleri yanıtlar, failerin çeşitliliğine işaret ediyor. En sık tekrarlanan yanıtlar arasında şunlar yer alıyor: İktidar partisine bağlı siyasetçiler, hükümet yanlısı gazeteler ve gazeteciler, siyasal İs-

4 IGF. (2015). *Internet Governance Forum-Best Practice Forum on Online Abuse and Gender-Based Violence Against Women*.

lamcılar, aşırı milliyetçiler, milliyetçiler, sağcılar, dini cemaatler, içişleri bakanı ve Diyanet İşleri Başkanlığı. Yanıtlar, genel anlamda dijital şiddetten farklı olarak, nefret söylemi ve nefret suçlarında faillerin kimliklerinin ve kimlik bilgilerinin açık olduğunu ve genellikle siyasi bir nedenin bulunduğunu ortaya koyuyor. Özetlemek gerekirse:

- Her on LGBTİ+ kişiden dokuzu dijital şiddete maruz bırakılıyor.
- Hakaret ve küfürle başlayan bu şiddet, tehdit, şantaj, taciz, ısrarlı takip, doğumda atanan isimlerin kullanılması, kişisel bilgi ve görüntülerin izinsiz paylaşılması, internet erişiminin kısıtlanması ve nefret kampanyalarına kadar varıyor.
- Bir kişi çoğu zaman birden fazla kez dijital şiddete maruz kalıyor.
- Dijital şiddet ve LGBTİ+'ları hedef alan nefret kampanyaları sanal ortamda kalmıyor; fiziksel şiddete ve LGBTİ+'lara yargı şiddetine dönüşüyor.
- İnternette LGBTİ+'lara şiddetin failleri çoğunlukla kimliği belirsiz kişiler. Faillerin kimliklerinin bilindiği durumlarda, faillerin önemli bir kısmı hedef gösterilen kişinin arkadaşları, ailesi ve partnerleri gibi sosyal çevrelerinden kişilerin yanı sıra politikacılar, gazeteciler ve akademisyenlerden oluşuyor. Failler genel olarak şu şekilde kategorize edilebilir: siyasi partiler, politikacılar, medya kuruluşları, gazeteciler ve akademisyenler.
- LGBTİ+'lara dijital şiddet en çok Twitter ve Instagram'da gerçekleşiyor.
- Araştırma bulguları ayrıca dijital şiddetin LGBTİ+'ların ruh sağlığına zarar verdiğini gösteriyor.
- Dijital şiddete karşı koymak için, mevcut çözüm mekanizmalarına olan güvensizlikler nedeniyle, hedef gösterilen kişiler kendi ifade özgürlüklerinden vazgeçiyor, oto sansüre başvurmakta ve hesaplarını kapatmaktan ya da korumaktan başka bir şey yapamıyor.
- LGBTİ+'lar neredeyse her gün internette kendilerini ya da kimliklerini hedef alan nefret söylemiyle karşılaşılıyor. Nefret söylemiyle karşılaşıldığında ortaya çıkan öfke, tehdit altında hissetme, mutsuzluk duygularını yalnızlık ve değer kaybı takip ediyor.
- LGBTİ+ örgütlerini hedef alan nefret kampanyaları da LGBTİ+'larda öfke, yalnızlık, değer kaybı ve güvensizlik hissi yaratıyor.
- Bir anda başlayan hedef gösterme ve nefret kampanyaları, çok hızlı bir şekilde yaygınlaşıyor, farklı aidiyetlerden faillerin ortak olmasıyla fiziksel güvenliği dahi tehdit edecek bir boyut kazanıyor.
- LGBTİ+'ların sosyal medya hesaplarının kapatılmasında en yaygın gerekçe, "Topluluk Kuralları". Hesap kapatılmalarının üçte birinde ise herhangi bir gerekçe sunulmadı.

2. TEORİK ÇERÇEVE VE ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

Bu araştırma şu soruları yanıtlamak üzere tasarlandı:

*LGBTİ+lar internetin yol açtığı sosyal, ekonomik ve siyasi değişimler nedeniyle hangi ayrımcılık ve dışlanma biçimleriyle karşılaşılıyor?

*Bu dijital şiddet biçimleri (siber zorbalık, kimlik ifşası, nefret söylemi, tehditler, vb.) LGBTİ+ları nasıl etkiliyor?

*İnşa ettiğimiz yapılar ve içinde yer aldığımız hareketler, mekânlar ve ağlarla birlikte bu olumsuzlukların ele alınma biçimleri veya bunlara meydan okuma yolları nelerdir?

Bu soruları sorarak, dijital şiddet uygulamalarının arkasındaki dinamikleri anlamayı ve Türkiye'deki LGBTİ+lar üzerindeki etkilerini ölçmeyi amaçladık. Toplumsal cinsiyete dayalı dijital şiddet (TCDS) konusunda farkındalık yaratmak ve TCDS'ye maruz bırakılan herkes için güvenli bir dijital ortam inşa etmek için gerçeklere dayalı bir rapor geliştirmeyi ve raporu ilgili savunuculuk eylemlerinde kullanmayı amaçlıyoruz.

Bu çerçevede Kaos GL'nin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Çeşitlilik politika belgesine uygun olarak "toplumsal cinsiyet" i aşağıdaki şekilde tanımlıyoruz:

Toplumsal cinsiyet kavramı, geniş açılımları olan, oldukça kapsamlı bir kavramdır. Bize cis-heteronormatif ve ikili cinsiyetçi bir bakış açısıyla zıt kutuplarda (veya birbirinin aksi gibi) tanımlanan <kadınlık' ve <erkeklik' deneyimlerinin, toplumsal olarak kurulan ve öğrenilen kalıplar olduğunu anlatır. Bu kalıplar, yaşanan yere, ailenin durumuna, ekonomik duruma ve bu gibi etkenlere göre farklılaşır. Toplumsal cinsiyet, basitçe "kadın sorunları"na indirgenemeyeceği gibi, kadınlarla erkekler arasındaki ilişkileri de sadece bir ezme/ezilme ilişkisi olarak tanımlamaz. Tersine, sadece kadınlarla erkekler arasındaki ilişkilere değil, bütün toplumsal ilişkilere cinsiyet ilişkileri açısından da bakar. Toplumsal cinsiyet hem analitik bir kategoridir -kimliklerin nasıl oluşturulduğuna ilişkin bir düşünme yöntemi sunarhem de toplumda gücün dağılımına değinen politik bir fikirdir.

Bu nedenle, toplumsal cinsiyete duyarlı çalışmalar dediğimizde kast edilen sadece "kadınları da dahil etmek" değil ve bu çalışmalarda çeşitli cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi ve cinsiyet özelliklerin hesaba katılması ve bunlara yönelik ayrımcı tutumların dikkate alınması oldukça önemli. Kaos GL Derneği, toplumsal cinsiyet eşitliği tartışmalarını "kadın" ve "erkek" ikiliği üstünden ele almayı reddediyor. İkili cinsi-

yet anlayışının dışında, tüm cinsiyet kimliklerini veya cinsiyetsiz ifadeleri kapsayan bir strateji işletmeyi hedefliyor.⁵

Bu bakış açısına yaslanarak, araştırmamızda mevcut güç ilişkilerini eleştirmek için Türkiye'deki LGBTİ+'ların gözünden kesişimsel feminizmi bir bakış açısı olarak benimsedik.

Kesişimselliği seçmemizin nedenleri:

- (I) kesişimsellik kişiler arasındaki farklılıkları ve onlara özgün deneyimleri dikkate almamızı sağlar;
- (II) kesişimselliğin çok yönlü uygulanabilirliği sayesinde , feminist teorinin çeşitli akımları tarafından benimsendi ve farklı teorik yaklaşımlara sahip akademisyenler arasında bir iş birliği yapma aracı oldu. ⁶

Kesişimsellik teorisi aynı zamanda çoklu mağduriyet biçimlerine yol açan ifadelerin genellikle birbirini pekiştirdiğini ve böylece baskıcı rejimleri güçlendirdiğini savunur. Başka bir deyişle, bir toplumda dini önyargı varsa, bu önyargı, sosyal sınıf, toplumsal cinsiyet ve etnik köken gibi faktörlerle birleşerek dini azınlıklar üzerinde kurumsallaşmış bir baskıya yol açacaktır.⁷

LGBTİ+'lardan homojen bir grup olarak bahsedemeyeceğimizin ve LGBTİ+ kimliklerin içlerinde birçok kesişimselliği (HIV'le yaşayanlar, yaşlılar, gençler, engelliler, etnik azınlıklar vb.) barındırdığının farkındayız. Bu durum, kesişimsel bir bakış açısıyla ilerlemeyi seçmemizin ve insanların özgün deneyimlerini daha sonraki çalışmalarımız ve savunuculuk eylemlerimiz için bir dayanak noktası olarak almamızın temel gerekçesi olarak düşünülebilir.

LGBTİ+'ların maruz bırakıldıkları eşitsizlik, ayrımcılık ve baskının temel nedenlerinin ataerki, heteronormativite ve ikili cinsiyet sistemi olduğunu biliyoruz. Bunun yanı sıra, özneleri çeşitli şekillerde etkileyen kültürel farklılıklar ve Türkiye gibi ülkelerde dinin etkisi de söz konusu. Bu bağlamda, LGBTİ+'ları hedef gösteren tutumların arkasında yatan dinamikleri daha iyi anlamak için aşağıdaki araştırma yöntemlerini kullanılarak mevcut güç ilişkilerini, düşünce ve inanç sistemlerini feminist eleştiri ışığında sorunsallaştırdık ve sorguladık.

Metodolojik Seçimler

Araştırmamızda LGBTİ+'ların maruz bırakıldığı dijital şiddetin boyutlarını ve etkilerini ortaya koymaya çalıştık. Bu konunun çok boyutlu olmasından ve hem nitel hem de nicel olmak üzere karma bir yöntemle çalışılması gerektiğinden, literatür taraması, çevrimiçi anket, yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler ve paydaşlarla odak grup toplantıları gibi yöntemlerden faydalandık.

İlk olarak hem İngilizce hem de Türkçe yayınlarda dijital TCDŞ ile ilgili akademik araştırma ve raporları kapsayan kapsamlı bir literatür taraması gerçekleştirdik. Yaptığımız literatür taraması bizde, özellikle Türkçe literatürde doldurulması gereken boşluklara ve bu tür araştırmaların daha kapsayıcı bir bakış açısıyla geliştirilmesi gerektiğine dair izlenimler bıraktı. Dijital şiddetle ilgili literatürü her iki dilde de inceledikten ve eksiklikleri belirledikten sonra, çeşitli soru setlerinden oluşan anket içeriğimizi oluşturduk. Anketin kapsamını ve sorularını geliştirirken, dijital şiddete tek bir perspektiften bakmamamız gerektiğini fark ettik. LGBTİ+'ların çeşitli şiddet biçimlerine maruz bırakıldığını göz önünde bulundurarak, anket sorularını bu biçimleri içerecek şekilde oluşturduk. Dijital şiddet örneklerine ilişkin sorulara ek olarak, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı şiddeti ölçmemize olanak tanıyacak isteğe bağlı cevaplandırılacak sorular ekledik.

5 <https://kaosgldernegi.org/images/library/kaos-gl-toplumsal-cinsiyet-anlayis-i.pdf>

6 Maj, J. (2013). *The Significance of Intersectionality for Feminist Political Theory*. <https://www.e-ir.info/pdf/43895>

7 Mohsin, M., & Nazir, S. (2021). *The Internal Outsiders: A Standpoint and Intersectional Perspective on Gender and Power in Organizations*. *Pakistan Institute of Development Economics*. <https://ideas.repec.org/p/pid/wpaper/202110.html>

Literatür taramasından öğrendiklerimiz ve araştırmaya katkıları:

1. Dijital şiddetle ilgili herhangi bir araştırma yürütürken dijital şiddetin ne olduğu, neleri kapsadığı, hangi alanlarda ne gibi sorunlar yarattığı konusunda farkındalık çalışmaları yürütmek gerekiyor. Bu bağlamda araştırma süresince sosyal medyada paylaşılmak üzere bir dizi materyal ürettik.

Bu materyallerde aşağıdaki sorular cevaplandırılıyor:

- Dijital şiddet nedir?
- Dijital alan neden önemlidir?
- LGBTİ+'lar internette nelerle karşılaşılıyor?
- Dijital şiddete bir örnek: LGBTİ+'lar suçlulaştırıldıkça, dolandırıcılar onları daha fazla hedef alıyor.
- Failler kimler?
- İnternette LGBTİ+'lara yönelik şiddet: komplo teorilerinin onlara karşı anlatıya gizlice dahil edilmesi.
- Veri güvenliği, algoritma sansürü, nefret söylemi, sansür.
- Nefret söyleminin etkileri.
- Nefret ve şiddete karşı dayanışma örnekleri.

2. Anketin çerçevesini ve sorularını oluştururken dijital şiddet kavramını sınırlandırmamız gerektiğini fark ettik. LGBTİ+'ların alışlagelmiş dijital şiddet pratikleri dışında da şiddete maruz bırakıldığını bildiğimiz için anket sorularını bunları da kapsayacak şekilde oluşturduk. Anket, 17 Temmuz 2022 tarihinde Kaos GL'nin web sitesinde ve sosyal medya mecralarında duyuruldu ve ankete bir günde 100'den fazla LGBTİ+ katıldı. Anketimizde diğer çalışmalardan farklılık gösteren bazı sorular:

* **Dijital şiddet örneklerinde sık sorulan sorulara ek olarak, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli şiddeti ölçmek için de seçenekler eklendi.**

- Hakarete uğradım.
- Tehdit edildim.
- Şantajla uğradım.
- Cinsel yönelimimi, cinsiyet kimliğimi veya özelliklerimi ifşa etmekle tehdit edildim.
- Cinsel yönelimim, cinsiyet kimliğim veya özelliklerim nedeniyle şantajla uğradım.
- Yazılı, sesli veya görüntülü taciz mesajları aldım.
- Birisi tarafından isteğim dışında sürekli takip edildim (stalklandım).
- Adıma sahte hesap veya hesaplar oluşturuldu.
- E-posta veya sosyal medya hesaplarım hacklendi.
- Cinsel yönelimim, cinsiyet kimliğim veya özelliklerim iznim olmadan sosyal medyada paylaşıldı.

- Fotoğraflarım/videolarım iznim olmadan sosyal medyada paylaşıldı.
- Arkadaşlık uygulamasındaki fotoğraflarım iznim olmadan başka ortamlarda paylaşıldı.
- Özel görüntülerim iznim olmadan sosyal medyada paylaşıldı.
- Kişisel bilgilerim iznim olmadan sosyal medyada paylaşıldı.
- İnternet erişimim ailem tarafından kısıtlandı.
- İnternet erişimim partnerim veya eski partnerim tarafından kısıtlandı.
- Yurt ve/veya öğrencisi/çalışanı olduğum okul tarafından internet erişimim kısıtlandı.
- Paylaşımlarda kullandığım isim yerine bana atanan isimle yorumlar yapıldı.
- Doğrudan beni hedef gösteren bir nefret kampanyasına maruz bırakıldım.
- Kurum ya da kuruluşu hedef alan bir nefret kampanyasına maruz bırakıldım
- LGBTİ+ hakları alanındaki çalışmalarım hedef alındı.
- Diğer (Belirtiniz):

Toplam 305 katılımcının yer aldığı çevrimiçi anket 17 Temmuz 2022-17 Eylül 2022 tarihleri arasında gerçekleştirildi. KaosGL.org internet gazetesi ve Kaos GL sosyal medya hesaplarının yanı sıra LG-BTİ+ örgütlerinin yer aldığı dijital iletişim platformlarında da anket linkini paylaştık.

Anket çalışması devam ederken, 10 LGBTİ+ katılımcıyla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirdik. Bu kişiler Kaos GL'nin ağındaki aktivistler arasından seçildi. Görüşmeler çoğunlukla yüz yüze yapıldı ve yaklaşık birer saat sürdü. Görüşmeler sırasında katılımcılara dijital şiddetin nasıl ortaya çıktığı ve etkileri hakkında sorular yönelttik.

Süreç boyunca aşağıdaki etik standartları gözettiler: bilgilendirilmiş onam, gönüllü katılım, gizlilik, fiziksel güvenlik, araştırmaya katılım nedeniyle kimsenin zarar görmemesi; kriz müdahalesinin sağlanması ve dolaylı travma da dahil olmak üzere araştırmacının ihtiyaçlarını karşılayacak mekanizmalar.

Görüşmelere, gönüllülük esasına göre katılım sağlandı. Katılımcılar araştırmacının/raporun amacı ve beklenen sonuçları hakkında bilgilendirildi. Ayrıca, her katılımcıdan bilgilerinin başkalarıyla paylaşılmayacağına ve sadece araştırma amacıyla kullanılacağına dair imzalı bir onay alındı. Bilgilendirme ve onay sürecinde katılımcıların gizliliğine saygı gösterildi (olası fiziksel tehditleri veya riskleri azaltmak için düzenlediğimiz her etkinlikte katılımcıların onayını alıyoruz). Görüşme ortaklarımızın güvenliğini sağlamak adına, ses kayıtları deşifre edilirken isimleri ve kişisel verileri kodlandı. Görüşmelerden herhangi bir fotoğraf veya video görüntüsü alınmadı.

Bu proje kapsamında kişisel verilerin korunması etik bir önem taşıyor. Her türlü etik sorunu ortadan kaldırmak için Türkiye Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) hüküm ve düzenlemeleri uygulandı. Katılımcıların verilerinin korunması için anketin amacı, çıktıları ve bu verileri nasıl kullanacağımıza dair bir bilgilendirme metni hazırlandı ve her Kaos GL etkinliğinde yapıldığı gibi KVKK doğrultusunda katılımcıların onayı alındı.

Davranış kurallarımıza, işçi hakları politikamıza ve toplumsal cinsiyet eşitliği politikamıza uygun olarak araştırmacıların esenliğini göz önünde bulundurduk. Araştırma sürecinde olumsuz etkilenmemeleri için her türlü esnekliği ve kaynağı sağlamaya hazırız.

Yarı yapılandırılmış, derinlemesine görüşmeleri gerçekleştiren araştırmacımız aynı zamanda yıllardır LGBTİ+ insan hakları hareketinde ve HIV farkındalık hareketinde yer alan açık kimlikli bir

trans kadın aktivist. Ayrıca daha önce HIV+ farkındalık tartışmaları ve trans hakları konusunda TERF'ler⁸ ve genel kamuoyu tarafından sosyal medyada saldırılara maruz bırakılmış bir kişi.

Araştırmacının bu konuyu deneyimlemiş biri olması (I) katılımcıların iletişime daha açık olmalarını ve kişisel hikayelerini rahatça anlatabilmelerini, (II) araştırmacının yarı yapılandırılmış görüşme sorularını detaylandırabilmesini ve kendi deneyimlerinden faydalanarak konuyu daha iyi irdeleyebilmesini sağladı.

Ayrıca, dijital şiddet alanında çalışan örgütler ve dijital TCDS⁹'ye maruz bırakılan LGBTİ+ örgütleri ve aktivistleriyle odak grup toplantıları gerçekleştirerek araştırmamızın metodolojisini geliştirdik. Odak grup toplantıları, sorularımızı ve metodolojimizi oluşturmamıza yardımcı oldu. Dijital şiddet üzerine çalışan kuruluşlarla yapılan toplantılar, Türkiye'deki araştırma stratejileri hakkında daha fazla bilgi edinmemize ve mevcut durumu daha geniş bir perspektiften anlamamıza katkı sağladı. Toplantılar, LGBTİ+'ları ve diğerlerini hedef alan dijital şiddet bağlamında da büyük bir eşitsizlik olduğunu gösteren literatür taraması sonuçlarımızı doğruladı. LGBTİ+ örgütleriyle yapılan görüşmeler, LGBTİ+ aktivizmini hedef alan karalama kampanyalarını anlamamızı kolaylaştırdı. Bu örgütler ayrıca anketimizi LGBTİ+'lara ulaştırmamızda da bize destek sağladı.

Son olarak, anket çalışmasında ve derinlemesine görüşmelerde LGBTİ+'ların maruz bırakıldıkları dijital şiddeti kendi cümleleriyle anlatmalarını istedik. Raporda, bu anlatılardan bazılarını ilgili yerlerde alıntılar halinde paylaşıyoruz. Bu şekilde dijital şiddeti rakamlar ve hikâyeler üzerinden görünür kılmak niyetindeyiz.

3. ARKA PLAN

Kaos GL'nin 2021 LGBTİ+ İnsan Hakları Raporu'na⁹ göre, b2021 yılı LGBTİ+'ların ifade özgürlüğü'nün en fazla ihlal edildiği yıl oldu ve tüm ihlal türlerinin neredeyse yüzde 30'unu oluşturdu. Kaos GL, 2021 yılında sekiz nefret cinayeti bildirdi. Ancak bu sayının azımsandığı ve çoğunun medyaya yansımadağı düşünülüyor. 2021 yılında polis, özellikle LGBTİ+ toplantıları ve gösterileri sırasında veya sonrasında işkence ve kötü muameleyi yasaklayan kuralları birçok kez çiğnedi. Bu tür ihlaller Aydın, Çanakkale, Ankara, İstanbul ve İzmir'de en az yedi olayda 12 kişiye karşı gerçekleşti. Suçlu polis personeli hakkında adli veya idari soruşturma açıldığında hem emniyet müdürlüğü hem de İçişleri Bakanlığı konuyla ilgili herhangi bir bilgi vermekten kaçındı. Boğaziçi Üniversitesi gösterileri sırasında yaygınlaşan kötü muamele, devletin toplanma ve gösteri hakkına yönelik sert müdahaleleriyle birlikte LGBTİ+ aktivistlerine yönelik işkenceye dönüştü.

Boğaziçi eylemleri, 8 Mart Kadınlar Günü yürüyüşleri, İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmenin ardından gerçekleşen karşı protestolar ve Onur Yürüyüşleri gibi etkinlikler nedeniyle yüzlerce LGBTİ+, özgürlük ve güvenlik haklarından mahrum bırakıldı ve gözaltına alındı. COVID-19 salgını gerekçe gösterilerek sokağa çıkma yasakları uygulanırken ve LGBTİ+ aktivistleri ev hapsine alınırken, kamu kurumları ve koalisyon hükümetini oluşturan partilerin taraftarları toplu etkinliklere katılmakta serbestti. Daha sonra, yurt protestolarına katılan LGBTİ+ aktivistlerinin bizzat İçişleri Bakanı tarafından kara listeye alındığı ortaya çıktı. Konya, Diyarbakır, Gaziantep ve Bursa'da LGBTİ+ oldukları gerekçesiyle müzisyenlere sahne yasağı getirildi. 2020'den önce kurulan çok sayıda LGBTİ+ hak örgütü hiçbir gerekçe gösterilmeden denetlendi ve bazıları idari para cezası ödemek zorunda bırakıldı. Raporumuzda tüm bunlar şu şekilde yorumlandı:

Devletin tüm kişi ve kurumlarıyla LGBTİ+'ları hedef haline getirerek LGBTİ+'ların haklarına erişmelerini engellemesi, fırsatları ortadan kaldırma çabaları ve doğrudan LGBTİ+'ların varlığını hedef alan eylem ve söylemleri, hakların sistematik bir şekilde gasp edildiğinin en önemli göstergeleri. Tüm bu topyekûn saldırılara rağmen, toplumsal muhalefetin insan hakları alanındaki en dinamik grubu olan LGBTİ+'lar, başta ifade özgürlüğü olmak üzere tüm haklarını kullanma konusunda baskılara boyun eğmeyen ısrarcı bir mücadeleye sürdürüyor.

Türkiye'deki 7 Haziran 2015 seçimleri, LGBTİ+ haklarını destekleyen Halkların Demokratik Partisi'nin (HDP) ilk kez parlamentoda temsil edilmesiyle Türk siyasi muhalefeti için bir dönüm noktası gibi görünüyordu. Seçim, oyları büyük oranda azalan iktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) için büyük bir hayal kırıklığı oldu. Bu seçimlerden önce, İstanbul'un oldukça ilerici bir bölgesi olan Beyoğlu'ndaki kampanyalarında AKP, LGBTİ+ Onur Yürüyüşü'nün fotoğraflarını paylaşarak Türkiye'de herhangi bir yaşam tarzına dokunulmadığı izlenimini vermeye çalıştı. Seçimlerde umduğunu bulamayan iktidar partisi hızla yön değiştirdi ve LGBTİ+'lara saldırdı.

AKP'nin sonraki yıllarda MHP (Milliyetçi Hareket Partisi) ile koalisyon kurmasının ardından saldırılar daha da açık hale gelecekti. Güçlerini birleştiren İslamcı AKP ve MHP, LGBTİ+'lara karşı "sapık", "kutsal ailenin düşmanı", "Batı'dan gelen bir proje", "gençlere kötü örnek" gibi yaftalar yapııştırarak düşmanca bir söylem geliştirdi.

⁹ Dikmen, K. (2022). *Her Şeye Rağmen LGBTİ+'ların İnsan Hakları Raporu 2021*. Kaos GL. <https://kaosgldernegi.org/images/library/lgbti-larin-i-nsan-haklari-raporu-2021-web.pdf>

LGBTİ+ karşıtı böylesi bir propaganda, katılımcılarımızın cevaplarında da kendini gösteriyor. Siyasi partilerin düşmanca tutumlarının temelini oluşturan dört ana sebep bulunuyor: Birincisi, LGBTİ+'ların aileyi yok etmek için bir araya geldiği. İkincisi, artan küresel LGBTİ+ karşıtı propaganda ile güçlerini birleştirmeleri. Üçüncüsü, muhalefeti ilerici politikalar yürütmekten alıkoymaları. Sonuncusu ve en önemlisi, hükümete karşı en güçlü muhalif güç olarak öne çıkan queer ve feminist aktivizmin yavaşlatılması.

Türkiye'deki siyasi bağlam incelendiğinde, sağ kanadın muhafazakâr, İslamcı ve milliyetçi öğretileri bünyesinde barındıran bir duruşa sahip olduğu görülüyor. Ulusal değerler arasında öne çıkan normatif ailenin korunması ise LGBTİ+'ların kimliklerin Türk milliyetçilerinin yoğun saldırısına maruz kalmalarının temel nedeni.

Türkiye'deki genel durum¹⁰ Yasemin Öz, avukat

Avrupa Konseyi'nin bir parçası olan Türkiye, ILGA Avrupa endeksi değerlendirmesinde de yer aldı. Avrupa ve Orta Asya'dan 600'den fazla LGBTİ+ örgütünün oluşturduğu bu şemsiye kuruluş, LGBTİ+ haklarının durumunu gösteren bir yasal-politik endeks değerlendirmesi yayınlıyor. Bu haritalarda ülkeler LGBTİ+ Hareketinin talep ettiği insan hakları standartlarına göre değerlendiriliyor.

Türkiye'ye ilişkin verilerin Kaos GL'nin katkılarıyla hazırlandığı ILGA Avrupa Gökkuşuğu Haritası ve Endeks 2022¹¹ incelendiğinde Türkiye'nin insan hakları konusunda gelişen küresel standartların çok gerisinde olduğu görülüyor.

Türkiye'de LGBTİ+'lara yönelik ayrımcılığı yasaklayan ve eşitliği teşvik eden bir mevzuatın bulunmaması, LGBTİ+'ları istihdam, mal ve hizmetlere erişim, eğitim, sağlık, seyahat ve yerleşme özgürlüğü gibi temel insan haklarına erişimde ayrımcılığa karşı yasal olarak korunmasız hale getiriyor. Eşitliği sağlamak üzere oluşturulmuş devlet kurumlarının aşağıdaki hususlara ilişkin LGBTİ+'lara yönelik herhangi bir programı veya kamu politikası bulunmuyor.

LGBTİ+'ların medeni birlikteliklerinin yasal olarak tanınmamasının yanı sıra, mevcut yasal düzenlemeler bu birliktelikleri imkânsız hale getirecek sınırlamalar barındırıyor. Bu tür medeni birlikteliklerin tanınmaması, birçok çiftin sosyal haklarından mahrum bırakılmasıyla sonuçlanıyor. Benzer şekilde, LGBTİ+'ların yoğun ve sistematik olarak maruz bırakıldıkları nefret suçlarına ilişkin düzenleme eksikliği, LGBTİ+'ların yaşam hakkı da dâhil olmak üzere temel insan haklarından yararlanmalarını engelliyor. Son üç yılda kamu otoritelerinin bizzat nefret söylemi üretmesi nedeniyle, toplum ve kamu görevlileri tarafından LGBTİ+'lara yönelik nefret suçları ve söylemleri de sistematik olarak arttı.

İsim değişikliği ve kişisel bilgilerin yeni kimliğe göre düzenlenmesi adına sınırlı da olsa yasal yollar bulunuyor. Ancak standart bir uygulama mevcut değil ve birçok engelle karşılaşıyor.

Sivil toplum söz konusu olduğunda, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ve LGBTİ+'lara yönelik birçok kolektif faaliyet ve etkinlik uzun yıllardır sistematik ve hukuksuz bir biçimde engelleniyor. Mahkemelerin böylesi hukuksuz uygulamalara müdahalelerine rağmen, rağmen yeni yasaklar yürürlüğe giriyor. Böylece, bir yasaklama kararı iptal edilse bile, yeni yasaklama kararları yürürlüğe giriyor ve mahkeme karar verene kadar etkinlikler düzenlenemiyor. LGBTİ+ etkinlikleri engellenerek yıldırma politikası uygulanıyor.

A. Eşitlik ve ayrımcılık yapmama

1. Anayasa'da Eşitlik

Anayasa'nın eşitlik ilkesi, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve ifadesi ile cinsiyet özellikleri (CYCK) temelinde ayrımcılıkla ilgili 10. Maddesi LGBTİ+'lara özel bir koruma sağlamıyor. Bu bağlamda,

¹⁰ Raporun bu bölümü BM Kadın Birimi LGBTİ İnfomal Grubu üyesi avukat Yasemin Öz tarafından hazırlanmıştır. Kendisi aynı zamanda Kaos GL'nin ilk üyelerinden biridir ve 1990'ların başından beri feminist bir LGBTİ+ aktivistidir.

¹¹ ILGA Europe. (2022). A.g.k

sivil toplum ve muhalefet partileri tarafından topluma Anayasal koruma sağlanması için yapılan tüm girişimler sonuçsuz kaldı.

2. İstihdam

CYCK temelli ayrımcılık, İş Kanunu'nun ayrımcılık yasağını düzenleyen 5. maddesinde yer almıyor.

3. Mal ve hizmetlere erişim

CYCK temelli ayrımcılık, Türk Ceza Kanunu'nun ayrımcılık yasağını düzenleyen 122. maddesinde de yer almıyor.

4. Eğitim

Eğitim alanında CYCK temelli ayrımcılığa ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmuyor.

5. Sağlık

Sağlık alanında da CYCK temelli ayrımcılığa ilişkin bir düzenleme bulunmuyor. Ayrıca, sözde dönüşüm terapileri de yasaklanmıyor.

6. Seyahat ve yerleşme özgürlüğü

Seyahat ve ikamet özgürlüğü yasal olarak kısıtlanmasa da, özellikle trans kadınların evleri "fuhuşa aracılık ettikleri" gerekçesiyle keyfi olarak mühürleniyor ve ikamet ettikleri konutlarda kalmaları fiilen engelleniyor.

7. Eşitlik kurumu

TİHEK'in (Türkiye İnsan Hakları Kurumu) görevlerini düzenleyen kanunda CYCKİD temelli ayrımcılığın yasaklanmasına ilişkin bir düzenleme bulunuyor. Bu nedenle TİHEK CYCK temelli başvuruları reddediyor.

8. Eşitlik eylem planı

LGBTİ+'ların insan haklarını ele alan kamu politikalarının olduğu eşitlik eylem planları bulunmuyor.

9. Cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve ifadesi ve cinsiyet özelliklerine ilişkin yasal düzenlemeler

Cinsiyet uyum süreci Medeni Kanun'un 40. maddesinde düzenlenmiştir. Ameliyat, tıbbi onay ve mahkeme onayını içeren süreç bunun altında yer alır.

10. Kan Bağışı

Türkiye'de HIV'in doğrudan eşcinsellikle ilişkilendirilerek damgalanması nedeniyle eşcinsel ilişkide bulunanların kan bağışı yapmaları yasak.

B. Aile

11. Evlenme hakkı

Evlilik hakkı bulunmuyor.

12. Medeni birliktelik

Kayıtlı bir birliktelik (medeni birliktelik) hakkı bulunmuyor.

13. Birlikte yaşamak

Birlikte yaşama hakkına ilişkin yasal bir düzenleme bulunmuyor.

14. Anayasa'da evliliğin kısıtlayıcı tanımı

Anayasaya göre evlilik kadın ve erkek arasında olabileceği için LGBTİ+'ların eşit evlilik hakkı bulunmuyor.

15. Ortak velayet

Evlilik ve buna bağlı velayet hakkı olmadığı için LGBTİ+'ların ortak velayet hakkı da bulunmuyor.

16. Diğer ebeveynin velayet hakkı

Diğer ebeveynin velayet hakkı bulunmuyor.

17. Diğer ebeveynin otomatik velayet hakkı

Diğer ebeveynin kendiliğinden velayet hakkı bulunmuyor.

18. Çiftler için tıbbi destekli suni döllenme

Tıbbi destekli suni döllenme hakkı yok.

19. Evli olmayan kişilerin suni döllenme hakkı

Evli olmayan kişilerin suni döllenme hakkı yok.

20. Transların ebeveyn olarak kaydedilme hakkı

Transların ebeveyn olarak kaydedilme hakkı bulunmuyor.

21. Non-binary (ikili olmayan) kişilerin velayet hakları

ikili olmayan kişilerin velayet hakkı bulunmuyor.

C. Nefret suçları ve nefret söylemi

22. Nefret suçları yasası

LGBTİ+'ları koruyan bir nefret suçu yasası bulunmuyor.

23. Nefret söylemi yasası

LGBTİ+'ları koruyan bir nefret söylemi yasası bulunmuyor.

24. Nefret karşıtı politika

Nefret karşıtı bir politika bulunmuyor.

D. Fiziksel bütünlüğün ve cinsiyet kimliğinin yasal olarak tanınması

25. Yasal düzenlemelerin varlığı

Cinsiyet uyum ameliyatları Medeni Kanun'un 40. maddesinde düzenlenmiştir; ancak süreç Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AIHM) standartlarıyla uyumlu değil.

26. İdari prosedürler

Cinsiyet uyum ameliyatlarına bağlı olarak bazı kişisel veriler düzenlenebilir; ancak kapsayıcı bir mevzuat bulunmuyor.

27. İsim değişikliği

İsim değişiklikleri mahkemelerin takdirine bağlı ve cinsiyet uyum ameliyatı olmaksızın isim değişikliği başvuruları bazen kabul ediliyor bazen de reddediliyor. Anayasa Mahkemesi'nin bu konuda yakın zamanda aldığı olumlu bir karar olmasına rağmen, bu kararın uygulandığına dair herhangi bir veri bulunmuyor.

28. Yaş sınırı olmaksızın isim değişikliği

İsim değişikliği için herhangi bir yaş sınırı yok.

29. Beyan yoluyla cinsiyet kimliğinin tanınması (Kendi kaderini tayin hakkı)

Cinsiyet kimliği, cinsiyet uyum ameliyatı, tıbbi onay ve mahkeme izni olmaksızın beyan esaslı tanınmıyor.

30. Non-binary kimliğin tanınması

Yasal olarak tanınmıyor.

31. Psikolojik rapor gerekliliği

Cinsiyet uyum ameliyatları için psikolojik rapor gerekiyor.

32. Zorunlu tıbbi müdahale

Koruyucu ve kapsayıcı tedbirlerin eksikliği nedeniyle interseks çocuklara henüz reşit değillerken ebeveynlerinin onayıyla, kendi rızaları alınmaksızın zoraki tıbbi müdahaleler uygulanıyor.

33. Zorunlu ameliyat

Cinsiyet kimliğinin tanınması, cinsiyet uyum ameliyatı şartına bağlı.

34. Ek kısırlık koşulu

Cinsiyet uyum ameliyatı için kısırlık şartı bulunmuyor, fakat ameliyat söz konusu olduğunda, prosedür genellikle kısırlıkla sonuçlanıyor.

35. Ek boşanma koşulu

Cinsiyet uyum ameliyatı için kişinin evli olmaması gerekiyor.

36. Yaş sınırı

Cinsiyet uyum ameliyatı için kişinin 18 yaşından büyük olması gerekiyor.

37. İnterseksler için rıza dışı tıbbi müdahalenin yasaklanması

İntersekslere yönelik tıbbi müdahaleler için ebeveyn onayı yeterli görülüyor.

38. Cinselliğin patolojikleştirilmesi

Polis ve askeri yasalarda LGBTİ+'ların varoluşu psikoseksüel bir bozukluk olarak tanımlanıyor.

E. Sivil toplum

39. Etkinliklerin düzenlenmesi ve kamusal alanlarda eylem ve gösterilerin engellenmesi (son üç yıl)

Birçok etkinlik ve tüm yürüyüşler yasak.

40. Halka açık etkinliklerin düzenlenmesi ve yeterli korumanın sağlanması (son üç yıl)

Kamusal alandaki etkinlikler ya yasaklandı ya da koruma sağlanmaksızın düzenlendi.

41. Örgütsel faaliyetler, örgütlenme özgürlüğü yasağı (son üç yıl)

LGBTİ+ örgütlerine yönelik herhangi bir yasak bulunmuyor. Ancak son üç yılda, örgütler sık sık denetimlere tabi tutuldu ve üst düzey kamu görevlileri tarafından nefret söylemine maruz bırakıldı.

42. LGBTİ+ hak savunucularının karşılaştığı riskler

LGBTİ+ örgütler ve aktivistler sistematik nefret söylemine maruz bırakılıyor ve kamu makamları ve medya tarafından hedef gösteriliyor.

43. Yabancı fonlar

Yabancı fonlarda herhangi bir sınırlandırma bulunmuyor; ancak devlete bildirimde bulunulması gerekiyor.

44. İfade özgürlüğünün kısıtlanması

Anayasa ve diğer kanunlarda belirtilen "genel ahlak, müstehcenlik" ve benzeri kriterler LGBTİ+'ların ifade özgürlüklerinin aleyhine kullanılıyor.

F. Sığınma

45. Yasal düzenlemeler

LGBTİ+ mültecilere yönelik herhangi bir yasal düzenleme bulunmuyor.

46. Politikalar ve diğer koruyucu önlemler

LGBTİ+ mültecilere yönelik herhangi bir politika veya koruyucu önlem bulunmuyor.

4. LİTERATÜR TARAMASI

Dijital şiddet, son on yılda araştırmacıların artan ilgisiyle toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDS) literatürüne dahil oldu. Dijital TCDS'ye benzer bir anlamını veya bir alt kategoriye işaret eden bu terim, "çevrimiçi şiddet"¹², "çevrimiçi istismar"¹³, "siber şiddet"¹⁴, "çevrimiçi ve teknoloji aracılığıyla uygulanan (cinsel) şiddet"¹⁵, "çevrimiçi ve bilgi ve iletişim teknolojisi (BİT) aracılığıyla uygulanan şiddet"¹⁶ gibi farklı şekillerde de kullanıldı. Biz bu raporda dijital TCDS terimini kullanıyoruz.

dijital şiddetten kastımız "trolleme, sözlü taciz, cinsel içerikli şantaj, mahrem görüntülerin rıza dışı paylaşımı, fotoğrafların manipülasyonu, siber takip, veri ve bilgi ifşası, bilgisayar korsanlığı, fikri mülkiyete zarar verme ve DDoS (dağıtık hizmet engelleme) saldırıları."¹⁷

Avrupa Konseyi'nin Dijital Çağda Kadınları ve Kız Çocuklarını Şiddetten Korumak (2021)¹⁸ başlıklı raporuna göre, dijital TCDS "çeşitli platformlarda meydana gelir: çoğunlukla sosyal medya, web sayfaları ve forumlar, arama motorları, mesajlaşma uygulamaları, bloglar, arkadaşlık web siteleri ve uygulamaları, çevrimiçi video oyunlarının sohbet odaları, v, sohbet uygulamaları, vb."

Türkiye'de dijital şiddeti araştırırken Yükseköğretim Kurulu'nun resmi internet sitesindeki sosyoloji, gazetecilik, psikoloji ve biyoistatistik disiplinlerini inceledik. Sosyoloji alanında yapılan akademik çalışmalar kadına yönelik dijital şiddet ve başa çıkma mekanizmaları¹⁹ ile flört uygulamalarının da toplumsal cinsiyet rolleri ve dijital şiddet pratiklerine odaklanıyor.²⁰

Gazetecilik fakültesinde yürütülen çalışmalar dijitalleşen medya ve dijital şiddeti,²¹ gençlerin perspektifinden sosyal medyadaki şiddetli saldırıları²² ve iletişim psikolojisi perspektifinden sosyal medyadaki şiddeti analiz ediyor.²³Psikoloji alanında Temur toplumsal cinsiyet temelli siber

12 Simonovic, D. (2019). *UN Human Rights Council. Special Rapporteur on Violence against Women and Girls, its Causes and its Consequences*. <https://digitallibrary.un.org/record/3865936?ln=en>

13 Gosse, C. (2021). "Not the Real World": Exploring Experiences of Online Abuse, Digital Dualism, and Ontological Labor. In J. Bailey, A. Flynn & N. Henry. (Eds.) *The Emerald International Handbook of Technology-Facilitated Violence and Abuse*. Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/978-1-83982-848-520211003>

14 Lomba, N., Navarra, C., & Fernandes, M. (2021). *Combating gender-based violence: Cyber violence*. European Parliamentary Research Service. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/662621/EPRS_STU\(2021\)662621_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/662621/EPRS_STU(2021)662621_EN.pdf); see also: <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/cyber-violence-against-women>

15 Henry, N., & Powell, A. (2018). Technology-Facilitated Sexual Violence: A Literature Review of Empirical Research. *Trauma, Violence, & Abuse*, 19(2), 195-208. <https://doi.org/10.1177/1524838016650189>

16 UNDP Serbia. (2021, 25 November). Online violence has real life consequences #ItIsMyBusiness. <https://www.undp.org/serbia/news/online-violence-has-real-life-consequences-itismybusiness>

17 Ging D., & Siapera, E. (2018). "Special issue on online misogyny", in *Feminist Media Studies*, available at: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14680777.2018.1447345>

18 In the report, digital gender-based violence is explained in detail, as well as monitoring mechanisms and instruments in the scope of the Istanbul Convention and other international treaties aiming to end gender-based violence: <https://rm.coe.int/the-relevance-of-the-ic-and-the-budapest-convention-on-cybercrime-in-a/1680a5eba3>

19 Yıldırım, E. (2019). *Sosyal medyada kadınlara yönelik dijital şiddet*. İstanbul Üniversitesi – Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı.

20 Ertay, F. (2021). *Belirsizlikle ilişkilendirme: Arkadaşlık uygulamalarında partner seçimi, motivasyonlar ve şiddet*. Ankara Üniversitesi – Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı.

21 Barındık, G. (2021). *Dijitalleşen medya ve yarattığı yeni şiddet alanı: Dijital şiddet*. Akdeniz Üniversitesi – Gazetecilik Ana Bilim Dalı.

22 Okur, A. (2021). *Sosyal medyada linç olgusu: Gençler üzerine bir araştırma*. Kocaeli Üniversitesi – Gazetecilik Ana Bilim Dalı.

23 Gezginci, G. (2022). *İletişim psikolojisi açısından yeni medyada şiddet*. İstanbul Üniversitesi – Gazetecilik Bilim Dalı.

şiddeti değerlendiriyor.²⁴ Biyoistatistik alanında ise Meydaner saha araştırması olarak Çorum ilinde kadınlara yönelik dijital şiddet biçimlerini irdeliyor.²⁵ Tüm bu çalışmalarda dijital şiddet ikili cinsiyet sistemi üzerinden ele alınıyor ve çeşitli cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği kesişimleri olmaksızın yalnızca kadınlara ve kız çocuklarına odaklanılıyor. Beklendiği üzere, çalışmaların büyük bir kısmı, karantina uygulamalarının dijitalleşmeyi ve internet kullanımının dünya genelinde arttığı COVID-19 pandemisi döneminde/sonrasında gerçekleştiriliyor.

Dijital şiddete ilişkin akademik araştırmaların yanı sıra özellikle Birleşmiş Milletler'in ilgili kurumlarının araştırma, rapor ve çevirilerinde de bu olgu öne çıkar. Dijital şiddet üzerine yapılan çalışmalar arasında toplumsal cinsiyeti ana eksenlerden biri olarak ele alanların sayısı sınırlı. Meseleyi LGBTİ+'ların perspektifinden de ele alan EuroMed Rights'in dijital şiddet raporu²⁶ dışında, bu çalışmalarda LGBTİ+ haklarına doğrudan atıfta bulunulmuyor, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden yalnızca ayrımcılık gerekçeleri sıralanırken söz ediliyor.

Türkiye'deki dijital şiddet ve baş etme mekanizmaları konusunda yayınlanan ilk bilgilendirici materyallerden Avrupa Kadın Lobisi'nin #KadınınİnternetiKadınınHakkı kaynak paketi (2017)²⁷ ve Haberiniz Var mı? ²⁸ #HerNetHerRights kampanya içeriklerinin Türkçeye çevrilmesinden oluşuyor. Kız çocuklarını ve kadınları hedef alan dijital istismarcılarla mücadele taktiklerini ve yollarını sıralıyor; ancak materyallerde LGBTİ+'lardan hiç bahsedilmiyor. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet, ikili cinsiyete dayalı heteronormatif bir perspektiften ele alınıyor.

Bir diğer önemli kaynak ise Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği (TBİD) ve Alternatif Bilişim Derneği'nin 2019 yılında yayımladığı Cinsiyetçi Dijital Şiddetle Mücadele Rehberi²⁹. İkili cinsiyet ve dijital şiddet kesişiminde Türkiye'de yapılan en detaylı çalışmalardan biri olan rehber, şiddet türlerini (siber takip, siber saldırı, siber istismar, topluluklara yönelik hedefli eylemler gibi) detaylandırması ve örneklendirmesinin yanı sıra tanımlamalarıyla da öne çıkıyor. Şimdiye kadar yapılan benzer çalışmalardan farkı, mağdur anlatısını terk etmesi ve kadınların güçlendirilmesini hedeflemesi. Kaynakta, dijital güvenlik önerileri de kapsamlı bir şekilde aktarılıyor. Ancak bu çalışmada LGBTİ+'ların maruz bırakıldığı dijital şiddet, dijital şiddet tanımları veya kategorileri altında ele alınmıyor, yalnızca kesişimsel ayrımcılık kapsamında aşağıdaki cümlelerle aktarılıyor:

Kadınlar, eğitimleri, yaşları, etnik kökenleri, cinsel yönelimleri veya ilişki durumları nedeniyle çeşitli dijital şiddet davranışlarına maruz bırakılma riski altında olabilir. "Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet ve Çevrimiçi / Online İstismar" raporunda, kadınların çevrimiçi ortamda daha fazla istismara maruz bırakılabileceği sonucu yer alıyor. LBT+ kadınlar, kadın gazeteciler (bloggerlar dahil), teknoloji sektöründe faal kadınlar, tanınmış kadınlar (sanatçılar, yazarlar vb.), kadın siyasetçiler, kadın akademisyenler ve feminist aktivistler de zaman zaman dijital şiddet faillerinin açık hedefi haline gelebiliyor.

Dijital şiddetle mücadele konusunda feminist aktivistler arasında paylaşılan Take Back the Tech! kampanyasının³⁰ önerilerinin Türkçe versiyonu, şiddete karşı atılabilecek adımlar konusunda kapsayıcı bir yaklaşım sunsa da bu öneriler yerel verilerle desteklenmedikçe eksik kalacaktır.

24 Temur, N. (2018). Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetin Başka Bir Biçimi: Siber Şiddet. Çağ Üniversitesi – Psikoloji Ana Bilim Dalı.

25 Meydaneri, T. Y. (2021). *Kadınlara yönelik dijital şiddet ve sosyal medyanın kadınlara yönelik şiddet üzerindeki etkisi: Çorum ilinde bir alan araştırması*. Hitit Üniversitesi – Adli Bilimler Ana Bilim Dalı.

26 EuroMed Rights. (2021). Online Violence Against Women and Girls: The Scenario in the MENA Region. <http://7xb.7d4.myftpupload.com/wp-content/uploads/2021/05/Online-Gender-Violence-Report.pdf>

27 https://www.womenlobby.org/IMG/pdf/_hernetherrights_resource_pack_-_turkish.pdf

28 <https://drive.google.com/drive/folders/137pqqpZgCbPAeKW/CX2LHPgRSz5t1L3XB>

29 <https://dijitalsiddet.org/dijital-siddet-raporu>

30 <https://drive.google.com/drive/folders/137pqqpZgCbPAeKW/CX2LHPgRSz5t1L3XB>

Kişilerarası evrensel saygı ve güven ortamı yaratmak amacıyla 2018 yılında kurulan e-Saygı Derneği'nin³¹ Toplumsal Cinsiyete Dayalı Siber Şiddet Rehberi

UN Women's Guide to Gender-Based Cyber Violence (2020),³² Filiz Yıldız ve Zeynep Özarlan'ın makalesi³³ alandaki öncü çalışmalar olarak kaynaklar arasında yer alıyor. Ancak bu çalışmalar bile LGBTİ+'lar ve dijital şiddet konusunda kapsamlı bir bakış açısı sunamıyor çünkü LGBTİ+ öznelerin konuyla ilgili deneyimlerine doğrudan atıfta bulunulmuyor veya örnekler verilmiyor.

Toplumsal farkındalığı artırmak amacıyla Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun (UNFPA) finansal desteği ile Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği (TBİD) tarafından yürütülen Türkiye'de Dijital Şiddet Araştırması 2021'de, Türkiye'deki LGBTİ+ toplulukların dijital şiddet deneyimlerine ilişkin herhangi bir veri bulunmuyor. İngiltere'de LGBTİ+ hakları için mücadele eden Galop Derneği, 2021 Nefret Suçları Raporu'ndan sağladığı verilerle bu boşluğu doldurmaya gayret ediyor.

Alternatif Bilişim Derneği'nin Covid-19 Pandemisi (2020)³⁴ döneminde Sosyal Medyada Nefret Söylemi Raporu, pandemi döneminde nefret söyleminin özellikle LGBTİ+'lara ve 65 yaş üstü nüfusa karşı acımasızca yürütüldüğünü ortaya koyuyor.

Türkçe literatürde LGBTİ+'lara yönelik dijital şiddete odaklanan en kapsamlı çalışmalar, LGBTİ+'lara yönelik dijital şiddetle mücadele için çalışan Kaos GL Derneği'nden tarafından yapıldı.

İlerici İletişim Derneği (APC) ile ortaklaşa hazırladığı, sosyal medyada LGBTİ+'lara yönelik nefret söylemine ilişkin yıllık araştırma raporları³⁵, LGBTİ+'ların perspektifinden sunulan bu alandaki öncü çalışmalar. Raporlar, sosyal medyada LGBTİ+'lara yönelik dijital şiddet olarak değerlendirilebilecek nefret söyleminin yoğunluğunu ortaya koyuyor. Ancak raporlar hak temelli bir bakış açısıyla kaleme alındığından, dijital şiddet pratiklerini, kullanıcıların şiddeti nasıl deneyimlediklerini ve baş etme mekanizmalarını/yöntemlerini içermediği için sınırlı kalabiliyor.

Literatür taramasının ardından alana yönelik tespit ettiğimiz eksiklikler şu şekilde özetlenebilir:

- Dijital toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDS) konusundaki Türkçe literatür ağırlıklı olarak BM ekseninde ilerliyor. Bu da BM'nin sadece "kız çocuklarına ve kadınlara" yönelik dijital şiddete odaklanan sınırlı yaklaşımının hâkim bir anlatıya dönüştüğü anlamına geliyor.
- Sahada üretilen araştırmaya dayalı veriler kapsayıcılıktan uzak ve Türkiye'deki LGBTİ+ deneyimlerine yer vermiyor.
- Dijital şiddet, çoğunlukla flört/partner şiddeti bağlamında, bireysel ve kişisel olarak ele alınıyor. Ancak nefret kampanyaları, bot ve trol hesaplar üzerinden aktivistlere yönelik saldırılar ve siyasetin dijital şiddeti tetiklemedeki rolü yeterince irdelenmiyor.
- Dijital güvenlik kılavuzları da savunuculuk konusunda eksik kalıyor.

³¹ <https://www.sivilsayfalar.org/raporlar/siber-saygi-dernegi-toplumsal-cinsiyete-dayali-siber-siddet-rehberi/>

³² <https://drive.google.com/drive/folders/137pqopZgCbPAeKWcX2LHP9RSz5t1L3XB>

³³ Özarlan, Z. (2022). *Looking at Digital Flirt Violence from Women's Experiences*. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1969361>

³⁴ <https://docplayer.biz.tr/201710686-Covid-19-pandemi-surecinde-sosyal-medyada-nefret-soylemi-raporu.html>

³⁵ <https://kaosgldernegi.org/images/library/2019nefretsoylemi-internet-e-brosur-web.pdf>; <https://kaosgldernegi.org/images/library/2019-nefretsoylemi-internet-e-brosur-2.pdf>; <https://kaosgldernegi.org/images/library/2020-sosyalmedya-nefret-soylemi-raporu.pdf>

5. ARAŞTIRMA SONUÇLARI

Katılımcılar

İki ay süren çevrimiçi ankete toplam 305 LGBTİ+ katıldı. Daha çeşitli bir örnekleme ulaşmak ve mevcut durumun daha doğru bir resmini yakalayabilmek için çevrimiçi yaklaşımı benimsedik.

Katılımcıların cinsel yönelimleri, cinsiyet kimlikleri, cinsiyet ifadeleri hakkında bilgi edinmek için, cevap seçenekleri önceden belirlenmiş çoktan seçmeli sorular yerine tek bir açık uçlu soru sorduk. Buna göre çevrimiçi ankete 78 gey, 48 biseksüel, 44 trans, 38 non-binary, 29 lezbiyen, 21 panseksüel, 18 eşcinsel, 16 queer, 15 bi+, 14 trans kadın ve 6 trans erkek katıldı (örtüşen kimlikler nedeniyle sayılar birbirini tutmuyor) Ayrıca katılımcılar arasında kendini interseks, demiseksüel, genderqueer, panromantik, aseksüel, trans-maskülen ve/veya omniseksüel olarak tanımlayan kişiler de bulunuyor.

Çalışmadaki yaş dağılımı şu şekilde:

17 yaş: 23 katılımcı³⁶

18-25 yaş: 103 katılımcı

26-35: 112 katılımcı

36-45: 48 katılımcı

46-55: 14 katılımcı

56-65: 3 katılımcı

65+: 1 katılımcı

Bir katılımcı yaşını belirtmek istemedi.

Anketin gerçekleştirildiği dönemdeki şehir dağılımına bakıldığında, 112 katılımcının İstanbul'da, 76 katılımcının Ankara'da ve 34 katılımcının İzmir'de yaşadığı görülüyor. Alfabetik sırayla verilen aşağıdaki şehirlerin her birinde ankete katılan kişi sayısı 10'dan az: Adana, Adıyaman, Afyon, Antalya, Antep, Aydın, Balıkesir, Diyarbakır, Bursa, Edirne, Elazığ, Eskişehir, Isparta, Kocaeli, Kastamonu, Kayseri, Konya, Mardin, Mersin, Muğla, Niğde, Tekirdağ, Van ve Yozgat. Araştırmaya toplamda Türkiye'nin 27 ilinden LGBTİ+'lar katıldı. Türkiye dışından başta Almanya olmak üzere Polonya ve Kuzey Kıbrıs'tan da katılımcılar oldu. Ülke dışındaki katılımcılar aslen Türkiyeliydi ve sosyal medya hesaplarını çoğunlukla Türkçe kullanıyorlardı. Bu nedenle onları da örneklem dışında bırakmadık.

³⁶ Çevrimiçi olan anket, web sitemize erişebilen herkese açıktı. Bu kişiler sadece çevrimiçi anketin bir parçasıydı ve kendileriyle mülakatlar gerçekleştirilmedi. Türkiye'de rıza yaşı 18'dir. Ancak, 17 yaşında olduğunu söyleyen 23 katılımcımız bulunmaktadır. Anket anonim olduğu için, genç nesil LGBTİ+'ların sosyal medyada hedef alınması ve zorbalığa karşı korunmasız olması nedeniyle bu 23 kişiyi dışarıda bırakmamak istedik. Öte yandan, reşit olmayan LGBTİ+'lar ve dijital şiddet konusunda daha fazla araştırma yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Gençleri hedef alan zorbalara bizzat aileleri olabileceği düşünüldüğünde, özellikle Türkiye gibi LGBTİ+ haklarının bulunmadığı ve resmi kurumların topluluğa karşı kuvvetli bir ayrımcılık geçmişine sahip olduğu ülkelerde konuya ilişkin etik bir ikilem söz konusudur.

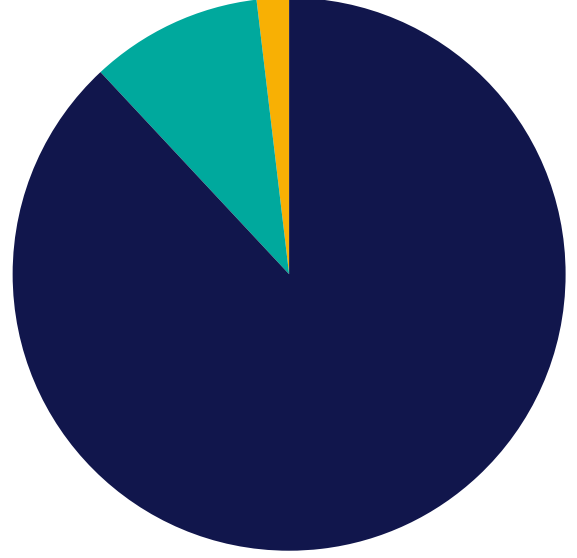
Ankette katılımcılara kendilerini LGBTİ+ aktivisti olarak tanımlayıp tanımlamadıkları da sorduk. Bu soruya katılımcıların %63,3'ü (193 katılımcı) "Evet", %20,3'ü (62 katılımcı) "Hayır" ve %16,4'ü (50 katılımcı) "Bilmiyorum" cevabını verdi. Bu da bize katılımcıların büyük çoğunluğunun hak savunucusu ve aktivist olmasına rağmen, araştırmanın LGBTİ+ hareketi dışındaki LGBTİ+'lara ulaşabildiğini gösterdi (%36,7). Aktivistlerin örneklemin çoğunluğunu oluşturmasının nedeni Kaos GL'nin ve diğer LGBTİ+ örgütlerinin erişim alanlarıyla ilgili olabilir. Bunun bir diğer nedeni de Türkiye'de giderek daha da güçlenen LGBTİ+ aktivizmi olabilir. Türkiye'de, 11 tane kayıtlı LGBTİ+ derneğinin yanı sıra 30'dan fazla kayıtsız örgüt bulunuyor. Bu da hem dinamik olan hem de çeşitliliğin bulunduğu bir aktivizm ortamı yaratıyor. Bununla birlikte, topladığımız veriler aktivist olmayan LGBTİ+'lara ulaşabilmemiz bağlamında sınırlı. Bu sınırlı örneklem, ilerleyen sayfalarda inceleyeceğimiz dijital şiddet türlerini de etkiledi.

Anketin yanı sıra, 10 LGBTİ+ ile derinlemesine görüşmeler de gerçekleştirdik. Görüştüğümüz kişilere dair demografik bilgiler aşağıdaki tabloda yer alıyor.

| Görüşmeci | Cinsel yönelim, cinsiyet kimliği | Yaş | Şehir | Kullandığı sosyal medya platformları |
|-----------|----------------------------------|-----|----------|---|
| ÖSB | Panseksüel, non-binary | 34 | Bursa | Twitter, Instagram |
| SSİ | Heteroseksüel, trans kadın | 42 | İstanbul | Twitter |
| TSA | Lezbiyen | 43 | Ankara | Instagram, Twitter, Facebook, Tinder, Wapa, OkCupid |
| TYA | Non-binary | 32 | Ankara | Instagram, Twitter, Facebook, Hornet, Tinder |
| KJA | Heteroseksüel trans kadın | 35 | Ankara | Instagram, Twitter, Youtube, Hornet, PlanetRomeo, ShemaleTurk |
| SÖİ | Biseksüel trans erkek | 31 | İzmir | Instagram, Twitter |
| SEİ | Tanımlamıyor | 43 | İstanbul | Twitter, Instagram |
| YOİ | Gey cis erkek | 27 | İstanbul | Twitter, Instagram, Facebook, Hornet, Tinder |
| GDA | Panseksüel trans kadın | 27 | Ankara | Instagram, Twitter, Bumble, Hornet, Tinder, LinkedIn, OkCupid, Facebook |
| AAA | Biseksüel cis kadın | 34 | Ankara | Twitter, Youtube, Facebook, Instagram, Tiktok |

Dijital şiddet deneyimleri

Çevrimiçi ortamlarda hiç şiddete maruz bırakıldınız mı?



Katılımcıların %87,9'u (268 kişi) çevrimiçi ortamlarda şiddet veya zorbalığa maruz bırakıldıklarını belirtirken, %10,8'i (33 kişi) dijital şiddete maruz bırakılmadığını, %1,3'ü (4 kişi) ise bu bağlamda bir fikri olmadığını ifade etti.

Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği'nin 2021 yılında gerçekleştirdiği Türkiye Dijital Şiddet Araştırması sonuçlarına göre, Türkiye'de her beş kişiden biri dijital şiddete maruz bırakılıyor.³⁷ Araştırmanın metodolojisi ve göstergeleri bizimkinden farklı olsa da cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği söz konusu olduğunda dijital şiddetin boyutu hakkında bize bir fikir veriyor. Araştırmamıza göre, LGBTİ+'lar söz konusu olduğunda, sonuçlar her 10 LGBTİ+'dan dokuzunun dijital şiddet mağduru olduğunu gösteriyor. Mağdurlar LGBTİ+'lar olduğunda dijital şiddet oranlarının arttığını söylenebilir.

Yaptığımız görüşmeler ve anket esnasında katılımcılar, hükümet yanlısı medya kuruluşlarından fail olarak defalarca bahsetti. Türkiye'de LGBTİ+ haklarına ilişkin son duruma aşına olmayanlar için bu durum şaşırtıcı olabilir. Ancak 2015'ten bu yana hükümetin Türkiye'deki LGBTİ+ hakları konusunda net bir tutumu var: LGBTİ+ etkinliklerinin yasaklanması, Onur Yürüyüşlerine yönelik polis saldırıları ve toplumu hedef alan bir karalama kampanyası. Yüksek dijital şiddet oranı ve bu şiddetin boyutu hükümet politikalarının bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

2015'te İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü'nün yasaklanması³⁸, polis saldırısı ve ardından siyasetler tarafından LGBTİ+'lara yönelik nefretin kışkırtılarak katliam çağrısına dönüşmesi, kendilerine Genç İslami Müdafaa³⁹ adını veren bir grubun Ankara sokaklarında dolaşarak LGBTİ+'ların öldürülmesini talep eden afişler asması, 2016'da Kaos GL'ye yönelik IŞİD tehditleri⁴⁰, Ankara'daki Homofobi ve Transfobi Karşıtı Yürüyüşü'nün yasaklanması⁴¹, İstanbul Onur Yürüyüşü'nün bir kez daha yasaklanması ve Türkiye'de medya ve siyasetçilerin çabalarıyla LGBTİ+'lara yönelik sistematik hale gelen nefret saldırıları ve cinayetlerin, karalama kampanyalarının artması ile LGBTİ+ hakları açısından yeni bir

³⁷ Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği. (2021). Türkiye Dijital Şiddet Araştırması. A.g.k

³⁸ Demir, Y. E. (2022, 22 February). Report card of AKP on İstanbul Pride March: 8 bans, at least 103 custodies. *Kaos GL*. <https://kaosgl.org/en/single-news/report-card-of-akp-on-istanbul-pride-march-8-bans-at-least-103-custodies>

³⁹ Kaos GL. (2015, 7 July). The AKP's hate politics has turned into a massacre call. <https://kaosgl.org/en/single-news/the-akprsq-05-hate-politics-has-turned-into-a-massacre-call>

⁴⁰ Kaos GL. (2016, 12 April). Turkish intelligence document: ISIS targets Kaos GL. <https://kaosgl.org/en/single-news/turkish-intelligence-document-isis-targets-kaos-gl>

⁴¹ Tar, Y. (2018, 14 March). Ban on IDAHOT March is brought to Constitutional Court. *Kaos GL*. <https://kaosgl.org/en/single-news/ban-on-idahot-march-is-brought-to-constitutional-court>

döneme girdik.. 2015 yılı Türkiye'de LGBTİ+ hakları ve hareketi açısından bir dönüm noktası oldu. Polis Onur Yürüyüşü'ne plastik mermi, biber gazı ve tazyikli suyla saldırdı ve çok sayıda kişi yaralandı.

İŞİD'in Kaos GL'ye tehditler gönderdiği bir sonraki yıl olan 2016'da Ankara'daki Homofobi ve Transfobi Karşıtı Yürüyüş ve İstanbul Onur Yürüyüşü yasaklandı. Bu düşmanlık 2017 yılında Ankara Valiliği'nin şehir genelinde LGBTİ+ etkinliklerini süresiz olarak yasaklamasıyla resmi bir devlet politikası haline geldi.⁴² Nitekim Ankara'da LGBTİ+'lara ve hak savunuculuğu yapan derneklere yönelik biri OHAL döneminde, diğeri OHAL sonrası dönemde ilan edilen iki ayrı süresiz yasak söz konusuydu.

OHAL döneminde Kaos GL Derneği yasağa karşı açtığı davayı kazandı. Nisan 2019'da Bölge İdare Mahkemesi, OHAL döneminde ilan edilen yasağın hukuka uygun olmadığını belirterek, yasaklama yerine faaliyetlere yönelik tehdit varsa kolluk tedbirlerinin alınması gerektiğini ifade etti ve yasak kararı iptal edildi. Öte yandan, OHAL'in kaldırılmasına rağmen, Ankara Valiliği Hukuk İşleri Şubesi'nin 3 Ekim 2018 tarihinde İl Emniyet Müdürlüğü'ne gönderdiği kararla ilgili yargı süreci devam etti. İkinci yasak ise 23 Mart 2020 günü geç saatlerde verilen bir kararla kaldırıldı. Böylece Ankara'daki LGBTİ+ etkinlik yasağı sona ermiş oldu.⁴³

LGBTİ+ karşıtı gündem AKP hükümetinin temel gündemlerinden biri olsa da devletin uluslararası toplumdan gelen sorulara verdiği tepki inkârden ibaret. Ocak 2020'de Dışişleri Bakan Yardımcısı, Birleşmiş Milletler'de 16 üye ülkenin LGBTİ+ haklarına ilişkin tavsiye ve eleştirilerine yanıt verdi.⁴⁴ Tavsiyeler Türkiye'nin Evrensel Periyodik İnceleme toplantısına yönelikti. Bakan Yardımcısı Faruk Kaymakçı, İstanbul'daki Onur Yürüyüşü, Mersin, İzmir ve Antalya'daki Onur Haftası ve İstanbul'daki Queer Olympix spor etkinliklerinin iki yıldır yasak olmasına rağmen, Türkiye'deki LGBTİ+'ların toplantı ve gösteri yapmakta özgür olduğunu iddia etti.

"Toplantı ve gösteri özgürlüğü ile ilgili olarak, LGBTİ+'lar 2017 yılında 97 etkinlik gerçekleştirdi ve bu etkinliklere 20.000 kişi katıldı. 119 kişi şiddet nedeniyle gözaltına alındı. Kaymakçı, "Sistemantik bir yasak yok" diyerek, valiliğin belirlediği gösteri alanlarından biri olan Bakırköy'de LGBTİ+ Onur Yürüyüşü için yapılan izin başvurusuna bile şu yanıtın verilmesini görmezden geldi: "Galatasaray Meydanı turistik bir bölgedir. Bu nedenle Cumartesi Anneleri ve LGBT topluluğunun eylemlerine izin verilemez." Kaymakçı ayrıca mevzuatı şu sözlerle savundu: "Anayasamızın 10. Maddesi 'Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir' der. Buradaki 'herhangi bir sebep' ibaresi cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğini de kapsar. Dolayısıyla cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinin diğer kanunlarda yer almasına gerek yok."

Öte yandan, BM, AB, AK (Avrupa Konseyi) ve birçok insan hakları kuruluşu, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve ifadesi ile cinsiyet özelliklerinin Anayasa ve yasalarda açıkça yer almasının insan haklarının uygulanması açısından önemini ve gerekliliğini vurgular. Hükümet ayrıca devlet raporunun hazırlanma ve İnsan Hakları Eylem Planı sürecinde "tüm paydaşlarla" görüşüldüğünü ancak bu süreçlerde LGBTİ+ örgütleriyle herhangi bir iletişim kurulmadığını iddia etti. Kaymakçı, nefret suçlarına ilişkin mevzuatın 2014 yılında oluşturulduğunu ve "o tarihten bu yana nefret suçlarıyla mücadele ettiklerini" söyledi. Öte yandan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) kriterlerine göre, Türkiye'de nefret suçlarına ilişkin birincil ya da ikincil mevzuat bulunmuyor. Bakan yardımcısının ima ettiği mevzuat, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ifadelerini içermiyor. Her ne kadar ayrımcılıkla aktif olarak mücadele ettiğini iddia etse de Ayrımcılıkla mücadele etmekle görevli Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun (TİHEK) mevzuatında cinsel yönelim ve cinsiyet

⁴² Kaos GL. (2017, 12 June). Chronology of LGBTI+ bans in Turkey. <https://kaosgl.org/en/single-news/chronology-of-lgbti-bans-in-turkey>

⁴³ Tar, Y. (2020, 24 March). The second blanket ban on LGBTI+ events in Ankara has also been lifted! *Kaos GL*. <https://kaosgl.org/en/single-news/the-second-blanket-ban-on-lgbti-events-in-ankara-has-also-been-lifted>

⁴⁴ Tar, Y. (2020, 3 February). Oppressor in Turkey denier in the UN! *Kaos GL*. <https://kaosgl.org/en/single-news/oppressor-in-turkey-denier-in-the-un>

kimliği ifadeleri korunan kategoriler arasında yer almıyor. LGBTİ+'ların başvuruları reddediliyor ve TİHEK yetkilileri sistematik olarak LGBTİ+'lara karşı açıklamalar yapıyor. Ayrımcılıkla mücadele-den sorumlu kamu denetçisi de LGBTİ+'lara karşı nefret söylemini yaymaya devam ediyor.

Daha önce de belirtildiği üzere, Türk hukuk sisteminde LGBTİ+'ları koruyan herhangi bir düzenleme veya kamu politikası bulunmuyor. Politika yapımcıların ve uygulayıcıların kendileri de giderek ihlallerin failleri haline geliyor. Devletin ayrımcı söylemlere başvurması kamu politikalarında LG-BTİ+'lara yönelik haksız uygulamaların artmasına sebep oluyor şeklinde göstermektedir.

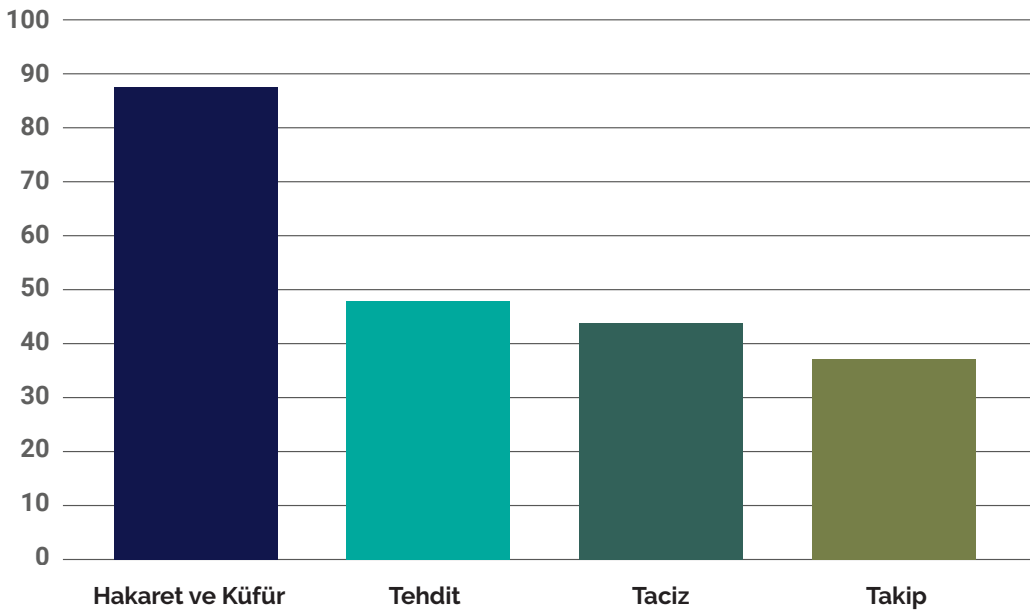
Çevrimiçi ortamlarda nefret ve ayrımcılığın yarattığı kısır döngü

Ankara'da yaşayan non-binary görüşmeci TYA (32), sosyal medyada görüşlerini ifade ettikten sonra faillerin kendisine yönelik şiddeti nasıl birlikte organize ettiklerini şu sözlerle anlatıyor:

"Twitter'da HIV ve trans haklarıyla ilgili bir şey yazsam birden birçok hesabın bana aynı anda hakaret ettiğini, beni tehdit ettiğini, söylediklerimi çarpıttığını görüyorum. Yaygın bir tema olarak devam ediyor bu. Bir hesabın açıktan hedef göstermesi değil, farklı gruplarda hesabımın paylaşıldığını düşünüyordum ki yazılan tweetlerden bunun doğru bir bilgi olduğunu anladım. Whatsapp'ta, Telegram gruplarında tweetlerimin döndürülmesi ve "Hadi bu ibne-ye saldıralım." tadında ilerleyen saldırı süreçleri yoğun olarak yaşanıyor.

Amerika'da yapılan Çevrimiçi Taciz, Dijital Kötüye Kullanım ve Siber Takip başlıklı araştırmaya göre, "Daha genç internet kullanıcıları ve kendilerini lezbiyen, gey veya biseksüel (LGB) olarak tanımlayanların çalışmada ele alınan çevrimiçi taciz biçimlerine maruz bırakılma olasılıkları daha yüksek."⁴⁵ Anketimize katılan ve dijital şiddet türleriyle ilgili sorumuzu yanıtlayan LGBTİ+'ların yanıtları, bu bulguyu yineleyerek, internette neredeyse her türlü şiddete maruz bırakıldıklarını gösteriyor. Bu soruyu yanıtlayan katılımcıların %87,2'si kendilerine hakaret ve küfredildiğini, %47,4'ü tehdit edildiğini, %44,5'i yazılı, sesli veya görüntülü taciz mesajları aldığını ve %36,5'i takip (stalk) edildiğini belirtti.

Dijital şiddet türleri



⁴⁵ Lenhart, A., Ybarra, M., Zickuhr, K., & Price-Feeney, M. (2016). *Online Harassment, Digital Abuse, and Cyberstalking in America*. Data & Society Research Institute.

Kendisiyle gerçekleştirdiğimiz derinlemesine mülakat sırasında, Ankara'da yaşayan biseksüel natrans bir kadın olan AAA (34) bize LGBTİ+'lara yönelik dijital şiddetin nasıl hem cinsel şiddet hem de nefret söylemi içerdiğini ve organize nefret saldırılarının nasıl kendisinin yargılanmasına yol açtığını anlattı. Bahsettiği vaka, Türkiye'de toplumu hedef alan pek çok nefret taciri kampanyadan biri. LGBTİ+'lar 2020 yılında 23 Nisan'ı çocukların haklarını savunmak için çevrimiçi bir kampanyayla kutladılar. Çocukluk fotoğraflarını güçlendirici mesajlarla paylaştılar. Ancak bu kampanyaya tepki çekti ve hükümet yanlısı medya ve siyasi aktörler LGBTİ+'ları hedef almaya başladı.

AAA yaşadığı olayı bize şu sözlerle aktardı:

"İsrarlı takip eden bir vatandaş... Onunla yatmadığım için Twitter'dan "Bu orospu. Aynı zamanda kadınlarla da yatıyor" diye yazmıştı. Bu da dijital şiddete dair. Gerici medyanın tetiklediği haberlerden sonra sosyal medyada ismimi ya da çizimlerimi kullanarak yaptıkları hedef göstermeler de dijital şiddet. Çok geniş kapsamlı sanırım. Tanışma uygulamaları şu an Türkiye'de kullanılamıyor. Bu da dijital şiddet. Üniversite okurken kaldığım yurtta kaosgl.org sitesine giremiyordum. Bu da şiddet. "LGBTİ+ çocuklar vardır" dediğim için "çocuk istismarcısı", "sapık" diyorlar. Hakaret etmek maksadıyla "orospu" diyorlar. "Foncu", "emperyalist" diyorlar. Vegan paylaşımlarım üzerinden çok. LGBTİ+ hakları paylaşımım yüzünden de tehdit edildim. Kurban Bayramı'nda yaptığım paylaşımlar üzerinden kelle fotoğrafı atıp, "Senin de kafanı böyle uçurmak lazım.", "Senin gibi insanların çocuk doğurmaması lazım." gibi şeyler söylüyorlardı. LGBTİ+ çocuklar vardır, çizgim üzerinden açık bir nefret söylemine maruz bırakıldım. Aleni tehditler vardı. Bir vatandaş CİMER'e şikâyet ediyor çizgimi, ifade vermeye gittim. Şikâyetin içeriği şöyle: "Ne yaparsanız yapın, bu sapık kişiyi toplumdan uzaklaştırın, yok edin" ve savcılık bu şikâyeti soruşturma gereği görüyor. Soruşturma konusu da ne yazık ki "çocuğun cinsel istismarı". Bu suç TCK'da sadece gerçek bir cinsel istismar durumunda konu edilebiliyor. Çizgimin, sanatsal ifade özgürlüğünün bu suça konu olması çok üzücü. Ayrıca çizimi paylaşan birkaç kişi ve kuruma da soruşturma açıldı."

Ankara'da yaşayan, non-binary anket katılımcısının (32) anketin açık uçlu dijital şiddet deneyimlerine ilişkin sorusuna yazdıkları; farklı faillerin birbirlerine kartopu gibi eklenmesiyle şiddetin nasıl ölüm tehditlerine varabildiğini gösteriyor:

"Çok fazla maruz bırakıldım. Birkaç örnekten bahsetmek gerekirse;

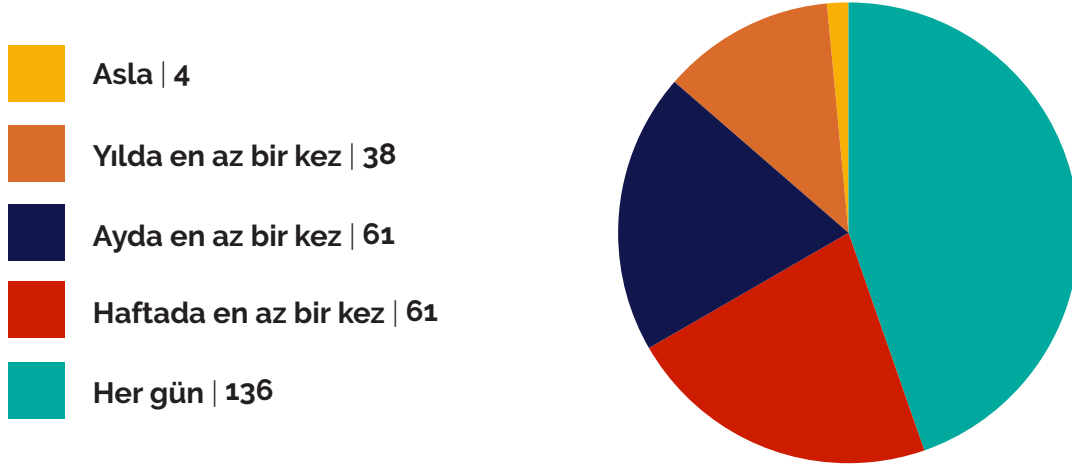
- TERF⁴⁶'ler atanmış ismimi kullanarak paylaşımları sıklıkla yapıyor. Küfür ve hakarete maruz bırakıldım. Cinsel kimliğimle dalga geçen paylaşımlar yapıldı. Özellikle trans haklarına ilişkin herhangi bir şey yazdığımda birden tanımadığım yüzlerce hesap ya ekran görüntüleri alarak ya da alıntılarla hakaret ve tehdit etmeye başlıyor. TERF'lerin başlattıkları bu linçlere hükümet yanlısı hesaplar ekleniyor.
- LGBTİ+ haklarıyla ilgili herhangi bir paylaşım yaptığımda birden AK Troller⁴⁷'in hedefi oluyorum. "Sapkın", "LGBT lobisi", "Senin gibileri öldüreceğiz" tehditleri aklıma ilk gelenler. Kendimi fiziksel olarak da tehdit altında hissediyorum. Yoruluyorum.

46 Ülkede tanınan trans aktivist ve akademisyen Sema Semih'e göre Türkiye'deki TERF kategorisi, 2019 yılında sosyal medyada aralarında akademisyenlerin de bulunduğu bazı feministler ve trans aktivistler arasında trans çocuklara hormon kullanma hakkı verilmesi, cinsiyetin yasal olarak kişinin kendi beyanına göre belirlenmesi, trans kadınların natrans kadınlara açık olan kamusal alanlara dahil edilmesi gibi farklı konularda yaşanan tartışmalar nedeniyle ortaya çıktı. Transfobik yaklaşımlar tartışmalara girdiği için, LGBTİ+ örgütleri ilgili feministlerin tutumlarını eleştiren açıklamalar yayınladı. Türkiye'de feminizm ve translar arasındaki ilişki Anglo-Amerikan dünyasından farklı bir seyir izlemiştir. Örneğin radikal feminist hareketin ilk kitlesel eylemi olarak bilinen şiddete karşı yürüyüşte trans kadınlara kürsüde konuşma hakkı tanınırken, 2000'li yıllarda transfeminizm tartışmasıyla birlikte feministler arasında transları dışlayıcı tutumlar belirginleşmiştir. Bunun yanı sıra bugüne kadar yaşanan sorunlar üzerine hem cis feministleri hem de trans aktivistleri bir araya getiren, deneyim paylaşımına öncelik veren birçok etkinlik düzenlendi. Daha fazla bilgi için: <https://feministbellek.org/terf/>

47 AKP tarafından yönetilen anonim sosyal medya yorumcularını tanımlamak için kullanılan bir terim. Bu grubun çoğunlukla genç hükümet destekçilerinden oluştuğu ve hükümet karşıtı kampanyaları provoke etmek ve sekteye uğratmak için hükümet tarafından mali olarak desteklendiği varsayılmaktadır.

- Arkadaşlarımla çektiğimiz gullüm⁴⁸ bir fotoğrafı bir hesap paylaştığında altına gelen yorumlar çok korkunçtu. Sapıklar mı dersiniz, ölüm tehditleri mi. O paylaşımı kaldırttım iletişime geçip ama çoktan yayılmıştı.
- DM kutum ölüm tehditleriyle dolu. İslamcı gruplardan düzenli olarak tehdit alıyorum."

LGBTİ+'ları hedef alan nefret kampanyalarına ya da internet ve sosyal medyada nefret söylemi içeren içeriklere ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz?



Katılımcılara yöneltilen, "İnternette ve sosyal medyada LGBTİ+'ları hedef alan nefret kampanyaları ya da nefret söylemi içeren içeriklerle ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz?" sorusuna verdikleri yanıtlar, internette LGBTİ+'ları hedef alan nefret söyleminin neredeyse her gün sistematik olarak yaygınlaştığını gösteriyor. Katılımcıların yüzde 44,6'sı her gün karşılaştığını, yüzde 22,3'ü ise en az haftada bir kez nefret söylemiyle karşılaştığını belirtti. Bu soruya "Hiç karşılaşmadım" yanıtını veren kişi sayısı ise sadece 2 (yüzde 0,7).

Araştırmamızda dijital alanda nefret söylemi ve nefret suçlarını dijital şiddetin birer parçası olarak ele aldık. Ancak her iki şiddet türünün de yaygınlığı nedeniyle nefret söylemi ve suçlarını ayrı ayrı incelemeyi uygun gördük.

Bir yıl boyunca LGBTİ+'ları konu edinen haber, söyleşi ve köşe yazılarını incelediğimiz 2021 Medya İzleme Raporumuza⁴⁹ metinlerin yüzde 43'ünü (1707) hak haberciliği kapsamında değerlendirdik. Bütün metinlerin yarısından fazlasını (yüzde 57) oluşturan 2273 metni ise hak haberciliğine aykırı bulduk. Bu metinlerde ya LGBTİ+'ların temel haklarının ihlal edildiğini, nefret söylemi ve/veya ayrımcı dil içerdiğini ya da metinlerin LGBTİ+'lara ilişkin önyargıları beslediğini tespit ettik. Hak ihlali alt kategorilerinde ayrımcı dil, LGBTİ+ kimliklerin suç, hastalık, sapkınlık, ahlaksızlık ya da günah olarak gösterilmesi, nefret söylemi, nefret suçu ve ifade ve örgütlenme özgürlüğünün ihlal edilmesi öne çıkıyor. 2021 yılında 2161 haber, söyleşi ve köşe yazısında LGBTİ+'lar ayrımcı bir dille temsil edildi. Bu, 2021'de yayınlanan bütün içeriklerin yüzde 54'ünü oluşturuyor. Bütün metinlerin yüzde 31'ine tekabül eden 1249 metinde nefret söylemi tespit edildi. 1148 metinde ise LGBTİ+ kişiler ya da dernek, kurum ve kuruluşları hedef gösterilerek nefret suçu işlendi.

⁴⁸ Gullüm, Türkiye'de queer argo/sözlükte (yani lubunca) yer alan bir kelimedir ve eğlence şamata anlamlarına gelmektedir.

⁴⁹ Tar, Y. (2022). 2021 Medya İzleme Raporu. Kaos GL. <https://kaosgldernegi.org/images/library/medya-i-zleme-2020-web.pdf>

Kaos GL'nin nefret suçlarına ilişkin bir diğ er raporu olan 2017 Nefret Suçları Raporu'nun sonuçları da medya izleme raporuyla paralellik gösteriyor. Rapora göre, o yıl homofobi ve transfobi kaynaklı nefret suçlarının büyük çoğunluğu okullarda, evlerde, mahallelerde, toplu taşıma araçlarında veya duraklarında, kafe ve barlarda, sokaklarda ve diğ er kamusal alanlarda işlendi. Nefret suçlarının büyük çoğunluğu kamusal alanlarda gerçekleştiğ i için "kişinin görünürlüğ ünün suçun işlenmesini kolaylaştırdığı" düşünölmektedir. Mağdurlar ortalama olarak vaka başına ikiden fazla kez hak ihlaline maruz bırakılmıştır: 117 katılımcı 267 hak ihlali türünden bahsetmiştir. Genel olarak, cinsel yönelim ve cinsel kimliğ e dayalı nefret söylemi ve aşırı şiddet (işkence) tehditleri "daha ağır" ihlallere eşlik etmiştir. Fiziksel şiddet ikinci sıklıkta görölen ihlal türü olmuştur. Beş vakanın üçünde failler iki veya daha fazla kişiden oluşuyordu. 117 vakanın 32'sinde faillerin sayısı üçten fazlaydı.

Türkiye'de nefret söylemi ve nefret suçlarının yaygınlığı ve biçimi bizi nefret söylemi ve nefret suçlarını ayrı ayrı incelemeye yöneltti. Fiziksel alan ve çevrimiçi alandaki durumu karşılaştırdığımızda çarpıcı bir benzerlik söz konusu ve bu durum LGBTİ+'ları tehdit eden kısır bir döngü yaratıyor.

Bir yandan, nefret kampanyası tarafından doğrudan hedef alınanların oranı %32,4'. Doğrudan hedef haline gelmek, tehdit altında olma hissini artırması bakımından nefret söylemine tanık olmanın önüne geçiyor. Bu nedenle mağdur olan katılımcıların neredeyse tamamı kendilerini tehdit altında hissettiklerini belirtti.

Diğ er yandan, aktivist olan ve bir LGBTİ+ örgütünde çalışan katılımcıların %67'si örgütlerinin bir nefret kampanyasında doğrudan hedef haline geldiğini belirtti. Parçası oldukları bir örgütün hedef alınması LGBTİ+'lar arasında öfke, yalnızlık, öz-değer kaybı ve güvensizlik hissi yaratıyor.

Ankara'da yaşayan lezbiyen görüşmeci TSA (43), sistematik nefret kampanyalarının ardından kendisini nasıl güvensiz hissettiğini, otosansür uygulamak zorunda kaldığını şöyle anlatıyor:

"Hem kurumumuz hem de kurumumuzun çalıştığı kişiler hedef haline getiriliyor. Çeşitli etkinliklerimizin ve etkinliklerimizde beraber çalıştığımız eğitimcilerin hedef gösterildiğ i oldu. O etkinliğ i bir yılda 30-40 kere yapabiliyorken bu sayı çok azaldı. İşimizi de engelleyen bir şey haline geliyor ve insanlar kaygı hissedip uzak duruyorlar. Bir şehirde gerçekleştirdiğimiz etkinliğ in ardından yerel basın hedef göstermişti ve kocaman fotoğrafım konulmuştu gazeteye. O şehirde olmamama rağmen kötü hissettim ve etkilendim bu olaydan. Nefret kampanyalarına denk gelmek yorucu. Instagram'da daha çok sohbet, muhabbet içerikli paylaşımlar yapıyorum. Kendi fikrimi belirtemiyorum. Bir linç dalgasıyla baş edebilecek güçte hissetmiyorum kendimi."

Aşağıda yer alan anket katılımcılarından alıntılar ise; LGBTİ+ haklarına ilişkin etkinlik ve çalışmaların geleneksel ve sosyal medya işbirliğinde hedef gösterilmesini, bu nefret kampanyalarının fiziksel şiddete vardığını ortaya koyuyor:

"Van'da gerçekleştireceğimiz etkinlik için 2016 yılında Yeni Akit gazetesinin hedef göstermesi sonucunda ilk etkinliğ in yapılacağı yerde saldırmak için bir grup toplandı. Aktivistlerimiz o gün şehir içerisinde cadı avına benzer şekilde aranmaya ve yakalanmaya çalışıldı. Buna rağmen etkinlik farklı bir yerde gerçekleştirildi."

Non-binary, gey anket katılımcısı, Van, 28

"Onur yürüyüşü öncesi milliyetçimuhafazakâr birtakım gruplar tarafından ölüm ve işkence tehdidi almıştık."

Biseksüel anket katılımcısı, Ankara, 26

Yukarıdaki alıntılar, özellikle LGBTİ+ hak savunuculuğu söz konusu olduğunda internette örgütlenen nefret söyleminin internetle sınırlı kalmadığını, fiziksel şiddet, örgütlenme özgürlüğünün engellenmesi gibi sonuçlar da doğurabildiğini gösteriyor.

Ankara'da yaşayan lezbiyen bir görüşmeci olan TSA (43), LGBTİ+ hakları konusundaki görüşlerini sosyal medyada ifade ettikten sonra nasıl ölüm tehditlerine maruz bırakıldığını anlatıyor. Anlatısı ayrıca, partnerinin TSA'nın kendisini aldattığına dair sosyal medya paylaşımının nasıl dijital şiddete dönüştüğünü açıklamak açısından da önem taşıyor.

Nefret kampanyalarının genel değerlendirmesi yukarıda belirtilen istatistiklerde daha yüksek olsa da örgütsel düzeye odaklandığımızda, katılımcıların %27,4'ü ilişkili oldukları hak örgütünü hedef alan bir nefret kampanyasıyla karşılaştıklarını belirtti. Ayrıca, %24,8'i LGBTİ+ hakları alanında yaptıkları çalışmaların hedef alındığını vurguladı.

Aşağıdaki alıntılar, nefret kampanyalarının LGBTİ+ örgütlerini hedef aldığı mecraların geleneksel medyadan dijital alana ve hatta güvenli alan dijital toplantılarına kadar uzandığını gösteriyor:

"LGBTİ+ hakları üzerine çalışma yapan dernek ve oluşumlara yönelik sosyal medya ve diğer medya araçları üzerinden hakaret ediliyor, anaakım medyada LGBTİ+'lar hedef gösteriliyor, alanda çalışmalarıyla bilinen dernek ve oluşumlar tam sayfa gazete haberleriyle hedef gösteriliyor."

Non-binary lezbiyen anket katılımcısı, İstanbul, 27

"Uluslararası bir LGBTİ derneğinin Zoom toplantısında teknik masada destek sağlarken TERF'ler 90 dakikalık webinar boyunca zoom'un soru cevap kutusuna transfobik mesajlar attı."

Non-binary lezbiyen anket katılımcısı, İstanbul, 34

Çevrimiçi ve çevrimdışı alanlar arasındaki bağlantı

Katılımcılarımızdan bazıları sokakta LGBTİ+ eylemlerine katılmalarının ardından dijital şiddete maruz bırakıldıklarını belirtti. Bu kişilerin açıklamaları, dijital şiddetin hem fiziksel hem de dijital alanlarda hak savunuculuğu yaptıktan sonra yoğunlaştığına işaret ediyor.

LGBTİ+'ların deneyimlerini göz önünde bulundurduğumuzda, çevrimiçi ve çevrimdışı alanlar arasındaki ikili ayrımların geçersiz olduğunu kabul etmek hayli önemli. Araştırmamızın ana bulgularından biri, çevrimiçi ve çevrimdışı arasındaki doğrudan ilişkiydi. Çevrimdışı ayrımcılık, nefret söylemi ve heteroseksizm çevrimiçi alanlara kolayca yansıyor. Çevrimiçi taciz, çevrimdışı şiddet, takip ve nefret suçlarına da yol açabiliyor.

Aşağıdaki alıntıdan, çevrimiçi ve çevrimdışı alanların LGBTİ+'ların korunmasızlığını ve güvensizliğini arttıran bir biçimde nasıl iç içe geçtiği kolayca anlaşılabilir. İstanbul'da yaşayan eşcinsel bir cis erkek görüşmeci olan YOİ (27), partneriyle bir fotoğrafını paylaştıktan sonra nasıl organize bir nefret saldırısına maruz bırakıldığını anlatıyor.

Yaşadığı deneyim, şiddetin ulaştığı endişe verici boyutları gözler önüne seriyor:

"Partnerimle bizim ilk yıl dönümümüzdü. Kendi hesabımdan paylaşım üzerine kutlama mesajı yazdım. İki milyon kişi görüntüledi. Tweetin ekran görüntüleri alındı ve Instagram'a atıldı. Hatta sonra başörtülü bir kız "Yakışıyor mu lan size, top." diye paylaşmıştı ve o paylaşımın altında da tartışma çıkmıştı. Bir grup insan "Başörtün üzerinden sana yapılsa sinirlenirsin" diye yazıyordu. Gitgide tartışma uzuyordu. Benim attığım tweette de o tweette de çok fazla

homofobik hakaret vardı. Destek mesajı da vardı. Ciddi bir tehdit olduğunu hissettirecek bir şey olmadı. İyi yorumlar da moral veriyordu. Bizim fotoğrafımız çok yayıldı. Yayılması bizde ailemizde açık olmadığımız insanların önüne fotoğrafımızın düşmesine dair korku yarattı. Nitekim teyzemin kuzeni fotoğrafı görüp teyzeme yazmış. CuriousCat hesabımda gelen sorulara verdiğim yanıtların görüntülerini de göndermiş. Teyzeme açtım. O geçiştirmiş ama dikkatli olmam için uyarılmıştı. Profilimizi kilitledik partnerimle, adımızı değiştirdik. Fotoğrafımızı anonimleştirdik. Bir süre kendimizi unutturmaya karar verdik. Bazı sayfalara ulaştık ve kaldırtabildiğimizden fotoğrafımızı kaldırttık. Sonra bu tansiyon yavaş yavaş düştü. Hiç hoşlanmadım bundan. Bir yandan açılmak istemediğim kişiler var. Aslında açılmak istediğim kadar açıldım da. Bu tarz önlemler almak yeniden dolaba tıklamak gibi hissettiriyor. Gizlenmek demek utanmak da demek bir anlamda. Ben bir kâr-zarar ilişkisi kursam da o hissi atamıyorum yine de. Duygusal olarak zorlayıcıydı."

Aynı görüşmecinin Boğaziçi Üniversitesi protestoları sırasında LGBTİ+'ların hedef gösterilmesi ve ardından gözaltı, polis şiddetine ilişkin aktarımları ise hem şiddet örüntülerini takip edebilmek hem de çoklu şiddetin yarattığı tahribatı görebilmek açısından önem taşıyor:

"Şahmeran meselesinde Boğaziçi'nde insanların evleri basıldı, gözaltılar oldu. Okula ilk girdikleri gece ve sonrasında ciddi bir baskı vardı öğrencilerin üzerinde. İnsanları yolda durdurup gözaltına alıyorlardı. O gece okuldaydım. Kolluk şiddetine de maruz kaldım. Linç kampanyası devam etti internette. Bir süre bir şey yazmadım. Evimin basılması ihtimalinden korktum. Başka yerde kaldık. Genel olarak linç kampanyaları çaresiz hissettiriyor. Onur yürüyüşlerini hedef alan sosyal medya paylaşımları da korkutucu. O yürüyüşe gittim çünkü. Sosyal medyada söylediklerini yapabilmek ihtimalleri var. Oradaki nefret kampanyası tenimde, enseme hissettiğim bir olaydı. Ortada bizi koruyan bir hukukun, devletin olmadığını görmek, toplum içinde bazı kesimlerin bizi görmek istemediğini alenen göstermeleri çaresiz hissettiriyor. Gizli yaşamamız gereken dönemlere mi gireceğiz acaba diye düşündüren şeyler oluyor."

Antep'te yaşayan bir genderfluid anket katılımcısının (34) dijital şiddet deneyimleriyle ilgili açık uçlu soruya cevap olarak yazdıkları, çevrimiçi alanlarda başlayan şiddetin eğitim haklarını nasıl etkilediğini göstermesi bakımından oldukça çarpıcı olup, çevrimiçi şiddetin çevrimiçi alanların ötesine geçerek başka sonuçlar doğurduğuna dair önemli bir gerçeğe işaret ediyor. Katılımcımızın cevabı, gözetim altında olmanın çevrimiçi mağduriyete nasıl çevrimdışı sonuçlar getirdiğine de dikkat çekiyor. Aşağıda ayrıntıları verilen vakanın bir başka önemli yönü de bazı failerin LGBTİ+ aktivistlerini fiziksel alanda onlara karşı hareket etmek için çevrimiçi alanlarda izliyor olmaları. Aşağıdaki alıntıda v, katılımcının LGBTİ+ aktivizminin gözetim altında olmasının eğitim hakkını nasıl engellediğini görüyoruz:

"Daha önce yaptığımız eylemlerden ötürü üniversiteden bazı sağcı ve ülkücü kişiler tarafından fb mesajları ile tehdit edilmişim. Yine bir eylemde taşıdığım dövizin içeriği nedeniyle 9 yıldır her sene belli aralıklarla fotoğrafım sosyal medyada fenomen hesaplardan paylaşılıp dalga geçmeye çalışıyorlar. Okuldan kişilerin gizli ihbarcılık yapıp hocalara beni ifşalaması olmuştu yine ve sözlü sınavından önce hocanın üstü kapalı tehdidine maruz kalmışım ve o sınavı geçememişim. Sonrasında bütte test olduğu için geçebildim. Geçtiğimiz günlerde Antep'teki yeni kuir örgütünün etkinliği sosyal medyada hedef gösterildi ve etkinlikleri gerçekleştirememiştik güvenlik sebebiyle. Ara ara sosyal medyada hakaret küfürlü menşinlerle da karşılaşırım ama onları çok önemsemiyorum yani etkilenmiyorum en azından."

Ankara'da yaşayan trans maskülen, bi+ ve queer anket katılımcısının (20) aşağıda yer alan tanıklığı ise fiziksel alanda LGBTİ+ eylemlerine katıldıktan sonra nasıl dijital şiddete maruz bırakıldığını aktarıyor. Katılımcının yazdıkları hem fiziksel hem dijital alanda hak savunuculuğunun ardından dijital şiddetin yoğunlaştığını gösteriyor:

Trans erkeğim feminizmin öznesiyim döviziyle açıldığımda, birçok hesaptan transfobiye maruz kaldım. Bu kişilerin bir kısmı terf olsa da çoğu cishet⁵⁰ erkeklerdi.

Telefonum bana saplantılı olan biri tarafından izlendi, birine mesaj attığımda anında "bu kişiyle konuşma, bunu yapma" tarzı mesajlar aldım.

Nude fotoğraflarımı tanımadığım hesaplar bana atıp tehdit etti.

İçinde bulunduğum komitenin düzenlediği yürüyüş siyasi partiler ve İslamcı gazeteci hesaplar tarafından hedef gösterildi.

Tiktok üzerinden trans aktivizm ve bipolar görünürlüğü sağladığım için linç ve tehdide maruz bırakılıyorum. Zamanında facebook üzerinden yönelimim açığa çıkarıldı ve okulumda hedef gösterildim.

İstanbul'da yaşayan heteroseksüel trans kadın (42) görüşmeci SŞİ, sosyal medyada başlayan tehditlerin fiziksel alanda nasıl ısrarlı takibe dönüştüğünü anlatıyor. SŞİ, bu durumun kendisini "kapana kısılmış" hissettirdiğini söylüyor:

"İnternetteki profillerimi artık açık olarak kullanmıyorum. Kilitliyorum. Çok kısa bir süre açık olarak kullandım ve yetti. Instagram hesabım iki kere şikayetler yüzünden kapatıldı. Ben cinsel içerik paylaşmadım hiç profilimde. Bir şekilde profillerim kapatıldı. Karşılığında Instagram atanmış kimlik bilgilerinizi istiyor yeniden açılması için. Barınamadım. Sebebini bilmiyorum neden kapatıldığının ama muhtemelen trans olmam, birilerinin bana bu yüzden sinir olması, varlığımı görmek istememesi. Tehditler de aldım. Sosyal medyada, Twitter'da paylaşımlar yapıyorum. Koştuğum parkur bile belli. Ne kadar koştuğumu, kaç kilometre yol aldığımı yazıyorum. "Hangi parkurda koştuğuna biliyoruz." şeklinde tehdit mesajları aldım. Bir miktar ürküttü bu ben. Orada ne hissediyorsam ne yapıyorsam paylaşmak istiyorum. Günlüğüm gibi. Hesabımın neden bu kadar büyüdüğünü anlamadım. Sonra farkındalık yaratmak istedim. Bir trans hayatında neler yapıyor, neler düşünüyor, nelerle uğraşiyor insanlar farkında olsun istedim. Hesabım büyüyünce hedefe kondum. Korkunç bir şey. Evimde yalnız yaşayan biriyim. Dışarısı zaten güvenli değil. Gün ışığında bile tedirgin gezerken "Senin evinin nerede olduğunu biliyoruz, geliriz." mesajları almak çok korkutucu. Kapana kısılmış hissettiriyor. Güvenli saydığın tek yeri de kaybetmek korkunç bir his. Belli bir grubun linçine maruz kaldım. Trans karşıtlarının inanılmaz linçlerine maruz kaldım. Güzellik malzemelerine harcanan paraya ilişkin bir paylaşım görmüştüm. "Biz güzel olmak için değil aranızda yok olabilmek için, görünmez olabilmek için kullanıyoruz." gibi bir şey yazmıştım. Bunun üzerine paintte çirkin saçlı, sakallı bir ucube çizmiş biri. Bunu alıntılıyarak paylaşıp "Görünmez olmak mı? Ha ha ha!" diye bir şey paylaşmış."

Şiddetin kesişimselliği

LGBTİ+'ların maruz bırakıldıkları diğer şiddet biçimleri arasında şantaja uğramak, adlarına sahte hesaplar açılması, e-posta veya sosyal medya hesaplarının hacklenmesi, sosyal medyada cinsiyet kimliklerine ilişkin bilgilerin;, sosyal medya paylaşımlarında fotoğraf ve videolarının; flört uygulamalarındaki fotoğraflarının ve sosyal medya paylaşımlarında doğumda atanan isimlerinin ifşa edilmesi ve aileleri, partnerleri veya okulları tarafından internet erişimlerinin kısıtlanması yer alıyor.

LGBTİ+'lar, HIV statüleri ve cinsiyetleri gibi diğer kimlik durumlarına dayalı olarak da çoklu ayrımcılığa maruz bırakılıyor. Ortaya çıkan anlatılar, dijital zorbalığın kişileri fiziksel özelliklerinden dün-

⁵⁰ Cishet terimi, cisgender ve heteroseksüel olan kişileri ifade eder.

ya görüşlerine kadar nasıl geniş bir yelpazede hedef aldığını göstermesi bakımından da dikkat çekiyor. Halkın HIV hakkındaki bilimsel bilgi eksikliği aslında ideolojik kısıtlamaların bir sonucu. Son yıllarda, sözde kutsal aile birliğini korumaya yönelik hükümetin güçlü hamleleri söz konusu. Öyle ki, evlilik dışı her türlü cinsel yakınlaşma "ahlaksız ve kirlî" olarak kınanıyor. LGBTİ+'lara normlarının dışına itiliyor. Bu durum, virüsün LGBTİ+ olmakla ilintili olduğu yönündeki yanlış inancı ve HIV ile ilgili damgalamaları daha da körüklüyor:

HIV statüm rızam dışında paylaşıyor, statüm üzerinden tehdit ve hakarete maruz kalıyorum. İnancım üzerinden hakarete ve zorbalığa maruz kalıyorum. Ceza aldığım politik bir davadaki devletin elinde olmayan bilgiler politik olduğunu iddia eden eski arkadaşlarım tarafından hedef göstermek için kullanılıyor, devlete ihbar ediliyorum. Bunları yapan kişilere hiçbir şey olmuyor, aksine ben günlerce depresif ataklar geçiriyorum. Buraya yazdığım için bir şeylerin değişeceğini düşünmüyorum ama bilinsin istiyorum.

Non-binary transfem anket katılımcısı, İstanbul, 28

Hiç tanımadığım insanlar tarafından hakaret ve küfürlere maruz bırakıldım. Yine tanımadığım ancak aynı okulda olduğum şahıslar (öğrenci ve öğretmenler) beni ve partnerimi sosyal medya üzerinden de çeşitli hakarete ve rahatsız edici söylemlere uğrattılar, tehdit ettiler.

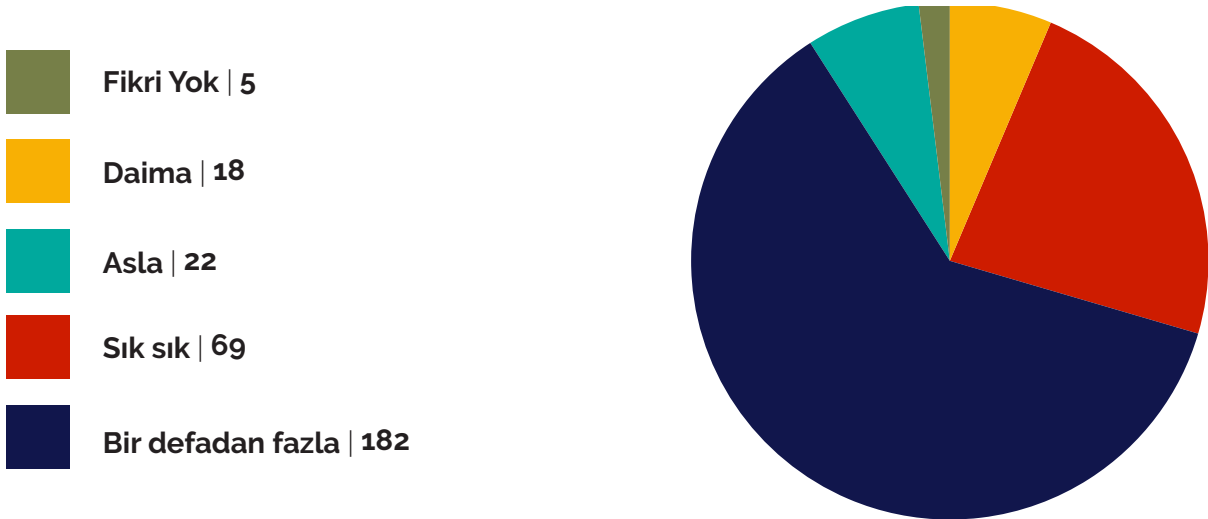
Demigirl ve kuir anket katılımcısı, İstanbul, 16

Bacak kıllarımı almadığım için olmadığım 'kadın' kimliğinden atıldım. "Konum at da seni jiletleyeyim, çok iğrençsin" gibi yorum ve mesajlara maruz bırakıldım.

Non-binary bi+ anket katılımcısı, İstanbul, 21

Şiddetin sıklığı ve etkileri

Dijital şiddet sıklığı



Katılımcıların yarısından fazlası (%61,5) birden fazla kez dijital şiddete maruz bırakıldığını belirtti. "Ne sıklıkla dijital şiddete maruz bırakılıyorsunuz?" sorusuna yanıt olarak "sık sık" seçeneğini işaretleyenlerin oranı %23,3 iken, her zaman dijital şiddete maruz bırakıldığını belirtenlerin oranı %6,1'. Bu bulgular, internette dijital şiddetin sistematik bir olgu haline geldiğini ve çoğu zaman bir kişiyi birden fazla kez hedef aldığını ortaya koyuyor:

Rastgele ve tanımadığım kişilerden instagramda dm'den gelen "tro⁵¹ musun" mesajları; whatsapp, twitter ve instagramdan gelen anonim penis fotoğrafları; twitter hesabımdan telefon numaramı alarak dalga geçmek ve küfretmek, hakaret ve tehdit etmek için yapılan aramalar. Hangi birini sayayım. Bir keresinde de seks işçiliği amaçlı twitterda paylaştığım ilanın altına kimliği belirsiz bir hesap atanmış ismimi paylaşmıştı naber lan diyerek. Whatsapptan da bir keresinde yüzüme kezzap dökmekle tehdit edilmişim. Birisi de benim fotoğrafımı kullanarak whatsapp'tan diğer kızları işletip periscopeta yüzlerce kişiye bu yaptıklarını canlı yayın açarak paylaşmıştı. Hangi birini anlatayım ki!

Heteroseksüel trans kadın katılımcı, Ankara, 35

Adımı kullanarak bu sapkına haddini bildirin diye kampanya başlatıldı. Twitter'da neredeyse her hafta yeni etiket açılıyor zaten LGBTİ+'ları hedef gösteren.

Non-binary anket katılımcısı, Ankara, 32

Araştırmamıza göre, sosyal medyadaki şiddetin etkileri kişinin kendini ifade edebilmesi üzerinde yıkıcı bir etkiye sahip. Dijital şiddetin hedefi haline gelmek birçok LGBTİ+'nın ruh sağlığında uzun vadeli hasar bırakabiliyor.

LGBTİ+'ların büyük bir çoğunluğu internette nefret söylemiyle karşılaştıktan sonra kendisini öfkeli hissediyor (yüzde 82,6). Kendini tehdit altında hissedenlerin oranı yüzde 69,2, kendini mutsuz hissedenlerin oranı ise yüzde 58,5. Nefret söylemiyle karşılaşıldığında ortaya çıkan öfke, tehdit altında hissetme ve mutsuzluk gibi duyguları yalnızlık ve değer kaybı gibi duygular izliyor. Katılımcıların yüzde 38,5'i dijital ortamda nefret söylemiyle karşılaşmanın, kendilerine daha önce başlarından geçen olumsuz yaşantıları hatırlattığını ilettiler.

Aşağıdaki alıntı, dijital şiddetin yorgunluk ve otosansür sonuçlarını da doğurduğunu ortaya koyuyor:

Çok fazla hakaret işitiyorsun. Bedenin üzerinden, cinsel yönelimin ve cinsiyet kimliğinin, sağlık statün üzerinden ağza alınmayacak şeyler söylüyorlar, dalga geçiyorlar. Birtakım gruplar nefrette birleşiyorlar. Elbette bunun gerçek hayatta bir karşılığı var. Duyduklarım benim gerçek hayatta söylerken iki kere düşüneneğim, söylerken imtina edeceğim şeyler. Yoruyor bunları işitmek. Mesai harcamıyorsun doğal olarak, laf yetiştiremiyorsun, cevap veremiyorsun ya da hangi birine vereceğini şaşırıyorsun. Bir yandan devam eden bir gerçek hayat var çünkü. İşlerim, arkadaşlarım, yapılacaklar listem var. Bir süre paylaşım yapmamak, hesabımı kilitlemek gibi önlemler alıyorum mecburen. Hatta şu sıralar Twitter'dan neredeyse hiç paylaşım yapmıyorum. Twitter politik tartışmaların yürütülebileceği bir platform değil bilinenin aksine. Herkesin ciddiyetini kaybettiği bir yer. Çok beğenilen, etkileşim alan bir paylaşımın üzerinden linç edilmeme olasılığının yok. Yine queer çevreden diyebileceğim biri bu hedef göstermeler sırasında çok bilinmeyen bir internet sitesinde benim fotoğrafımı paylaşmış ve "git bıyıklarını al" gibi söylemlerle tamamen transfobik diyebileceğimiz bir biçimde benimle alay etmiş. Bunun ekran görüntüsü anonim bir hesap tarafından bana ulaştırıldı. Sessiz kalamadım ve ifşa ettim. Bazen bunu yapmak zorunda hissediyorum. Kendimi savunmak adına cinsiyet kimliğimin, bedenimin benim için ne kadar değerli olduğunu belirtip o insanlara işe yaramaz insanlar olduklarını söylüyorum. Bazen ben de onları bir takım kötü karakterlere benzetiyorum. Anladıkları dilden konuşmak adına dalga geçiyorum.

Ankara'da yaşayan panseksüel bir trans kadın olan GDA (27) ile yapılan derinlemesine görüşmeden

⁵¹ Tro, trans kadınlara hakaret etmek için kullanılan aşağılayıcı bir kelimedir.

Failler kim?

Sosyal medyadaki şiddetin failleri sorulduğunda 239 katılımcı "Tanımadığım kişiler" cevabını verdi. Birden fazla cevaba izin verilen bu soruya verilen yanıtlara göre failler trol hesaplar (160 vaka), bot hesaplar (70 vaka), arkadaşlar (64 vaka), okuldan biri (56 vaka), eş veya eski eş (54), siyasetçiler (54 vaka), gazeteciler (41 vaka), akademisyenler (30 vaka), medya kuruluşlarının kurumsal hesapları (30 vaka), siyasi partilerin kurumsal hesapları (27 vaka), sosyal medya fenomenleri (26 vaka), akrabalar (25 vaka) ve kamu yöneticilerinden (22 vaka) oluşuyor. Birden fazla cevaba izin vermemizin nedeni, çoğu vakada faillerin birden fazla kişi olması ve kimliklerinin çeşitlilik göstermesi. Bu çeşitlilik cevaplara da yansıyor Buradaki yüzdeler faillerin kimliklerini veya hangi topluluklarla hizalandıklarını sınıflandırmanın bir yolu olarak okunabilir.

Elde edilen sonuçlar şu şekilde yorumlanabilir: İnternet ortamında LGBTİ+'lara yönelik şiddetin failleri çoğunlukla kimliği belirsiz kişiler. Kimliğin mağdur tarafından bilindiği durumlarda ise faillerin önemli bir kısmı arkadaş, aile ve partner gibi sosyal çevrelerden kişilerin yanı sıra siyasetçi, gazeteci ve akademisyenlerden oluşuyor. Çevrimiçi İstismar ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Forumu'nun çıktısı olarak hazırlanan raporda da dijital şiddetin büyük bir kısmı kimliklerinin tespit edilmesini zorlaştıracak şekilde takma isimlerle veya sahte isimlerle ya da anonim hesaplar kullanan failer tarafından gerçekleştirildi⁵².

Katılımcıların açık uçlu sorularımıza verdikleri yanıtlar, failerin çeşitliliğine işaret ediyor. Katılımcılar arasında en çok tekrarlanan yanıtlar arasında: iktidar partisine bağlı siyasetçiler, hükümet yanlısı gazeteler ve gazeteciler, siyasal islamcılar, aşırı milliyetçiler, milliyetçiler, sağcılar, tarikatlar, dini cemaatler, İçişleri Bakanı, Diyanet İşleri Başkanlığı ve trans dışlayıcı radikal feministler (TERF'ler) yer alıyor. Verilen yanıtlar ayrıca, dijital şiddetten farklı olarak, nefret söylemi ve nefret suçlarında failerin kimliklerinin bilindiğini ve genellikle ideolojik bir motivasyonları olduğunu ortaya koyuyor.

TERF'ler tarafından şiddete maruz kaldım. Liberallerin, muhafazakarların, cis-hetero erkek gruplarının eklenmesiyle şiddet sarmalı daha da büyüyor. En son 8 Mart döneminde bir linç yemiştım. Bunların karşısında birçok insan profiline kapatıyor, gizliyor. Ben böyle bir aşamaya gelmedim. Özellikle 6 Mart'taki yürüyüşten çekilen fotoğraflarımız paylaştığımızda o biraz sertti benim için. Politik tartışmalar değil, transfobinin üretildiği bir linç olmuştu. Yaklaşık bir hafta sürmüştü. Bir yıldır benim üzerime şiddet yöneltiyorlar. Siyasi bir partiye üye olmuşum. İki yıl önceki tweetlerimi bulup bunları paylaşarak "Siz x kişiyi almayıp partiye bunu alıyorsunuz." demişlerdi. X kişi sadece trans karşıtı değil ırkçı, iktidar yanlısı insanlarla söyleşen biri. Alınmamasının sebebi sadece TERF olması değil. Keza TERF olmak bir kıstas değil partinin içine baktığımızda. Sonra istifam istendi. Sadece sosyal medyada olmuyor. Hayatımızın birçok yerini etkiliyor. İstifa olmasa da ufak çaplı uzak tutmalar oldu. Uygulanan strateji transları uzaklaştırmak üzerine. Akıl sağlığımı kaybediyorum, uykularımdan oluyorum diye hepsini engelledim.

İzmir'de yaşayan biseksüel, trans erkek SÖİ (28) ile derinlemesine görüşmeden

Her şey bir anda oldu. Benzer durumlara başka aktivist arkadaşlarım, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları maruz bırakılmıştı. Yani aslında pek çok kez şahitliğim olan, takip ettiğim, öfke hissettiğim, dayanışma kurduğum bir durumdu. Ancak doğrudan yaşamak başka bir şeymiş. Bir anda, o ana kadar varlığından haberdar dahi olmadığım bir gazete ve gazeteciyle, bu yapının harekete geçirdiği kitleyle doğrudan karşı karşıya gelmiş oldum. Bu hedef gösterme sürecinin başlamasına neden olan şey yaptığım savunuculuk ve eğitim faaliyetleri, ürettiğim materyallerdi. Şaşkınlık verici, paniğe sevk eden, korku ve endişe veren, çokça öfkeliendiren bir durum. Tamamen sonlanmış da değil. Sosyal medya hesaplarımı her-

52 IGF. (2015). *Internet Governance Forum Best Practice Forum on Online Abuse and Gender-Based Violence Against Women*.

kese açık şekilde kullanıyordum. Çok aktif bir sosyal medya kullanıcısı da sayılmam. Bütün bu hedef gösterme ve şiddet sürecini başlatan gazeteci ve nefret diline davet ettiği kitle tarafından yoğun şekilde hakarete maruz kaldım. Sapık, sapkın, pedofil gibi hakaret içeren söylemlerin yanı sıra özelden gelen mesajlarda ya da daha önce paylaştığım postların altına yapılan yorumlarda şiddet tehdidi yoğunlukta idi. Bu mesajlar özellikle fiziksel şiddet ve cinsel şiddet tehdidi içeriyordu. Bunları görünce hesaplarımı korumaya aldım. Daha önce benzer deneyimler yaşamış hak savunucusu arkadaşlarımla tavsiyesiyle, sosyal medya görünürlüğüme bir süre azalttım. Hesaplarımı kapatmadan önce paylaştığım fotoğraflarımın ekran görüntüleri alınmıştı. Bunlar da dolaşıma sokuldu. Ardından tehdit telefonları aldım. O da süreci daha benim için daha yakıcı hale getirdi. Çok yakınımıdalar gibi hissettim. Acaba evimde güvende miyim diye bile düşündüm.

SEİ ile derinlemesine görüşmeden

LGBTİ+ karşıtı kampanyaların bir aracı olarak medya

“Çekiyorsunuz ama yayınlamıyorsunuz, sesimizi kimse duymuyor.”

2015'te İstanbul'da o güne kadar barışçıl bir etkinlik olan Onur Yürüyüşü'ne polis saldırdığında, çaresizlik içinde atılan bir çılgıktı bu. Hande Kader, hemen yanında kaldırımında oturan arkadaşı Didem Akay ile zırhlı polis araçlarından sıkılan tazyikli suyla darp edilirken medyaya böyle sesleniyordu. Kısa süre sonra hem Hande hem de Didem gözaltına alındı. O gün çok sayıda kişi yaralandı, hatta bazıları gözünü kaybetti. Olayın fotoğrafları yayınlandı; ancak ne Hande'nin ne de Didem'in ismini medyada göremedik. Bir sonraki Onur Yürüyüşü'ne kadar medyada LGBTİ+ hikayelerini görmek ancak öldürülmeleri ya da hükümet tarafından hedef gösterilmeleri halinde mümkün olacak gibi görünüyordu. Ve öyle de oldu. Yürüyüşten bir yıl sonra, 2016'da genç bir trans kadının diri diri yakıldığı ortaya çıktı ve bu kişi Hande Kader'den başkası değildi. Bu kez medya ondan ismiyle bahsetti. Herkes onun hakkında yazdı. Sonra da yürek burkan bir şekilde medyanın “sahipsizler mezarlığı” olarak adlandırdığı yere gömüldü. Bugünlerde Hande, Türk LG-BTİ+ dernekleri tarafından yayınlanan basın açıklamalarında diğer katledilen trans kadınlarla birlikte anılan isimlerden biri. 2015'teki saldırı sırasında kaldırımında Hande'nin yanında oturan Didem, 2019'da medyada yer aldı. İntihar etmişti. Medya, 2016'daki fotoğrafı yayınlarken Hande Kader'in cinayetini yeniden gündeme getirirken ona birkaç üstünkörü satır ayırmıştı. Sonrasında Didem de unutulmaya yüz tutmuş bir anıya dönüştü.

Kaos GL'nin yazılı basında yer alan haber, köşe yazısı ve röportajları inceleyerek hazırladığı 2021 Medya Gözlem Raporu'nun sonuçları medyadaki görünmezliğin katmanlarını gösteriyor. Ortada ciddi insan hakları ihlalleri yaşanırken medya görünmezliğin ötesine geçerek faillerden biri haline geliyor. Bir zamanlar LGBTİ+ 'ların haklarını ihlal etmeden tarafsız bir şekilde haber yapan medya, bugün ihlale çanak tutuyor. Dahası, LGBTİ+'larla ilgili haberler ancak nefrete ya da ayrımcılığa maruz bırakıldıklarında gazetelerde yer bulabiliyor. LGBTİ+'lar hakkında olumlu haberlere rastlanmıyor ve toplumdan gelen araştırma ya da görüşler medya tarafından görmezden geliniyor. 2017'den bu yana değişmeyen bu durum, LGBTİ+'ların medyada temsil edilmelerinin giderek zorlaştığını ve seslerinin kısaldığını gösteriyor. Bu durum aynı zamanda LGBTİ+'ların insandışılaştırıldığına ve hayatları, iradeleri, hakları olan özneler olarak değil, deyim yerindeyse bir “sorun” olarak temsil edildiklerine işaret ediyor⁵³. Yazılı basında yayımlanan 4.011 haberin incelendiği araştırma göre, LGBTİ+'larla ilgili haberlerin yalnızca %43'ü (1.707) hak temelli habercilik olarak değerlendirilebilir. Yarısından fazlasını (%57) oluşturan 2.273 haberde ise LGBTİ+'ların temel hakları ihlal edilmiş ve önyargıları pekiştirmek için nefret ve/veya ayrımcı bir dil kullanıldı.

53 <https://kaosgldernegi.org/images/library/medya-i-zleme-2021-web.pdf>

Ayrımcı dil, LGBTİ+ kimliklerin suç, hastalık, sapkınlık, ahlaksızlık veya günah olarak gösterilmesi, nefret söylemi, nefret suçu ve ifade ve örgütlenme özgürlüğünün ihlali, hak ihlali alt kategorilerinin başında geliyor. 2021'de 2.161 rapor, röportaj ve köşe yazısında ayrımcı dil kullanıldı. Bu rakamlar, 2021 yılında yayınlanan LGBTİ+ ile ilgili tüm metinlerin %54'üne karşılık geliyor. Nefret söylemi ise 1.249 metinde, yani r %31'inde tespit edildi. Bu durum raporda şu şekilde açıklanıyor:

Bu durum; 2021'de LGBTİ+'lara nefret söyleminin en çok İstanbul Sözleşmesi ve Boğaziçi Üniversitesi'ndeki kayyum rektör protestolarına ilişkin haber, köşe yazısı ve söyleşilerde üretildiğini gösteriyor. Geçtiğimiz yıllardaki araştırmalarımıza paralel bir şekilde, nefret söyleminin siyaset eliyle medyada kendisine yer bulduğunu söyleyebiliriz. Öte yandan, nefret söylemi içermeyen haber, söyleşi ve köşe yazılarına bakıldığında en çok yinelenen kelime öbeğinin "Kadın ve LGBTİ" olduğunu gözlemledik. Bu durum, nefret üretmeyi yayın politikasına dönüştüren gazetelerin LGBTİ+'ları adıyla sanıyla hedef gösterirken; hak haberciliğine veya LGBTİ+'ların haklarına saygı göstermeye gayret eden gazeteler açısından LGBTİ+'ların "ve" ekiyle eklendiğini ve yayın politikalarının merkezinde yer almadığını bir kez daha gösteriyor.

Failler arasında aktif olarak nefret söylemi yaymakla suçlanan gazeteciler, özel olarak incelenmesi gereken bir grubu oluşturuyor. Türkiye'de medya, LGBTİ+'lara yönelik nefret söyleminin üretilmesinde ve yaygınlaştırılmasında başı çeken alanlardan biri. Kaos GL'nin 2021 Medya İzleme Raporu'na göre, yıl boyunca yayınlanan haberlerin %54'ünde LGBTİ+'lara yönelik ayrımcı söylem kullanılırken, LGBTİ+'lar%31'lik bir oranla nefret söyleminin hedefi oldular. Raporda durum şu şekilde detaylandırılıyor:

2021 yılı yazılı basında LGBTİ+ kimlik ve varoluşunun "ahlaksızlık", "hastalık", "sapkınlık", "suç" ve "günah" olarak gösterildiği bir yıl oldu. Yazılı basında ayrımcı dil çok sık bir biçimde kullanıldı. Metinlerin yarısından fazlası ayrımcıydı. 2021'de bütün metinlerin neredeyse yarısında (1898 metin) LGBTİ+'ların düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü ihlal etmeye çağrı vardı. "LGBTİ+ Dernekleri Kapatılsın" üst başlığıyla yıllardır sürdürülen karalama kampanyaları Boğaziçi Üniversitesi protestoları ve İstanbul Sözleşmesi gündemleriyle birleşerek hız kazandı. Yazılı basında LGBTİ+'larla ilgili metinlerin neredeyse yarısında LGBTİ+ örgütlenmeleri hedef gösterildi, LGBTİ+ derneklerinin kapatılması çağrısı yapıldı veya yaygınlaştırıldı, LGBTİ+'ların var olmaları dahi hedef gösterildi ve LGBTİ+'ların ifade özgürlüğüne saldırıldı. Bu durum, LGBTİ+ karşıtlığının artık medyada kemikleşmiş bir hal aldığını, gündem ve olaylar değişse de LGBTİ+ düşmanlığının sürdüğünü gösteriyor⁵⁴.

Raporda ayrıca Türkiye'de medyanın, hükümet yanlısı medya ve alternatif medya olmak üzere iki gruba ayrıldığı belirtiliyor. Medya sahasını neredeyse bütünüyle işgal etmiş durumda olan hükümet yanlısı medya, devlet destekli nefret tacirliği kampanyalarının doğrudan faili konumunda.

Bu gerçeklik karşısında, LGBTİ+'ları hedef alan haber ve yazıların doğrudan bir sonucu olarak, gazetecilerin de sosyal medyada nefret kampanyaları düzenlediğini görmek pek de şaşırtıcı değil. Tarlabası Toplum Merkezi davası bu duruma bir örnek. Özellikle çocuklar ve kadınlar için 15 yıldır güvenli mekânlar sağlamak için çalışan Tarlabası Toplumunu Destekleme Derneği (TTM) hakkında iki ayrı dava açıldı. Yaklaşık bir yıldır medyanın hedefinde olan Toplum Merkezi, açılan davaları medya aracılığıyla öğrendi. Toplum Merkezi, 27 Haziran 2021 tarihinde LGBTİ+ öğrencileri aile ve okul kıskacından nasıl koruruz başlıklı rehber kitabın tartışılacağı bir etkinlik düzenledi. Ancak bir gazetecinin sosyal medyada bu etkinliği hedef göstermesi ile nefret söylemi, hedef gösterme ve karalama 9 Şubat 2022'ye kadar sistematik olarak devam etti. Bunu takiben, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Beyoğlu İlçe Müdürlüğü Sosyal Hizmetler Bölümü'nden temsilciler derneği ziyaret etti. Dört gün sonra TTM, Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından deneti-

54 Tar, Y. (2022). 2021 Media Monitoring Report. Kaos GL.

me tabi tutuldu. Derneğe ne denetimin sonuçlarına ilişkin ne de ziyaret hakkında bilgi verilmedi. Bu gelişmelere eş zamanlı olarak, Emniyet Müdürlüğü Gençlik Servisi 9 Temmuz 2021 tarihinde "müstehcenlik suçu" davası açtı. Soruşturmadan hiçbir sonuç çıkmadı. İçişleri Bakanlığı Dernek Denetçileri tarafından 26 Temmuz 20 Ağustos 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilen denetim ise TTM aleyhine açılan bir dava ile sonuçlandı. TTM avukatları, TTM'nin lağvedilmesi için bir dava açıldığını öğrendi. Bu dosya çok güçlü olmasa da eksik defter kayıtları, izin almadan eğitim toplantıları düzenlemek ve yayınlarını Cumhuriyet Başsavcılığına bildirmemek gibi ihmaller nedeniyle idari para cezası ile sonuçlanabilir. TTM'nin LGBTİ+ ile ilgili hukuka aykırı ve ayrımcı bir şekilde "müstehcenlik" olarak nitelendirilen açıklamaları davanın temelini oluşturdu. İddianamede, "toplumda LGBTİ (gey, lezbiyen, biseksüel, travesti, interseks) olarak bilinen, kısaca cinsel yönelimlerini normalleştirerek çocukların cinsiyet kimliğini etkilemeye çalışan kişilere" atıfta bulunuldu.

Dijital şiddet hangi platformlarda gerçekleşiyor?

Şiddetin gerçekleştiği platformlar arasında Twitter %56,7'lik bir paya sahip. Katılımcıların yanıtlarına bakıldığında, bunu %52,4 ile Instagram takip ediyor. Facebook, arkadaşlık uygulamaları, çevrimiçi oyunlar ve WhatsApp da şiddetle yoğun olarak karşılaşılan mecralar arasında yer alıyor. Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği'nin Türkiye Dijital Şiddet Araştırması sonuçlarına göre dijital şiddet eylemlerinin en yaygın olduğu platformlar Instagram (%53), Facebook (%35) ve Twitter (%19)⁵⁵.

En fazla şiddete maruz bırakılanların Twitter kullanıcıları olduğuna dair bulgumuz ile LGBTİ+ olmayan kesimden gelen diğer bulgu arasındaki uçurum oldukça dikkat çekici. Failerin profilini ve bu şiddetin ortaya çıkış biçimlerini göz önünde bulundurarak, bu farkın saldırıların yoğunluğundan kaynaklanabileceği sonucuna varabiliriz. Özellikle, Türkiye'de LGBTİ+'lara yönelik dijital şiddet çoğunlukla sistematik nefret saldırıları şeklinde. Twitter'ın günlük haber akışı ve siyasi tartışmalar için daha sık kullanılmasının yanı sıra nefret kampanyalarının hashtag'ler aracılığıyla hızla yayılmasının iki araştırmanın bulguları arasındaki bu uçuruma yol açmış olması muhtemel.

Yukarıdaki bulguların yanı sıra, aşağıdaki alıntılar dijital şiddetin çevrimiçi flört uygulamalarında da kendine yer bulduğunu gösteriyor:

Hornet'te HIV statünü yazabiliyorsun. Statümü pozitif olarak işaretlediğimde biri bana "HIV pozitiflere homofobiğim" demişti. Tamamen durduk yere. Ben ona hiçbir şey yazmamışken. Profiline bile bakmamışken. Bunu diyen kişi de o uygulamayı kullanıyor. LGBTİ+ biri fakat HIV'le yaşamak toplumun gözünde seni öyle hedef haline getiriyor ki, LGBTİ+ biri bile sana homofobi uygulayabileceğini ve bunun mübah olduğunu söylüyor. Taciz mesajları da geliyor. "Kestirdin mi?", "Tipe bak." gibi şeyler söyleyebiliyorlar. Çok korkunç bir mesaj aldığım da oldu. Tanışma uygulamalarından değil ama Twitter üzerinden. Anonim bir hesap neredeyse bütün translara aynı mesajı atmıştı. Bizim yalnız başımıza öleceğimizi, gitgide çirkinleşeceğimizi, cenazemize kimsenin gelmeyeceğini, ailelerimizin yanımızda durmayacağını söylüyordu. Çok uzun bir mesajdı. Kişi, resmen bunun için mesai harcamıştı. Nefret dalgasının geldiği en büyük, en korkutucu boyut bu bence.

Ankara'da yaşayan panseksüel trans kadın GDA (27) ile derinlemesine görüşmeden

Tinder üzerinden tanıştığım bir erkeğin haftalarca benimle başkasının fotoğraflarıyla yazışması ve buluşmaya karar verdiğimizde fotoğraftaki kişi değil de daha yaşlı ve farklı birisi olarak yanıma gelmesini bir şiddet olarak görüyorum. Kısa sürede kendisinden kurtulduğum için duygusal olarak hariç bir zarar veremedi.

Non-binary anket katılımcısı, İstanbul, 27

⁵⁵ Common Knowledge and Communication Association. (2021). *Türkiye Digital Violence Research*. Op. cit.

Ayrıldığı iş yerinden pek de tanımadığım bir müdür bana Whatsapp'tan mesaj atıp cinsel yönelimim üzerinden bir küfretmişti. Hiç cevap vermeden onu engelledim ve mesajını sildim. Bu kez de Facebook'ta herkese açık fotoğraflarımın altına benzer şeyler yazmaya başladı. Yine yorumlarını silip, onu engelledim ve fotoğraflarıma erişimi kısıtladım. Bunun dışında eşcinsel arkadaşlık uygulamaları üzerinden de birkaç anonim ve rahatsız edici mesaj aldım ama onları engellemek tek seferde yeterli oldu.

Gey cisgender erkek anket katılımcısı, Bursa, 20

Ankara'da yaşayan heteroseksüel trans kadın (34) görüşmecinin derinlemesine mülakatta aktardıkları, cinsel şiddetin boyutlarını ortaya koymasının yanı sıra cinsel şiddetin transfobi ile nasıl eşgüdümlü ilerlediğini ortaya koyuyor:

Trans olduğumu anlamadan mesaj atıyorlar. Flörtleşiyor önce. Trans olduğumu belirttiğim zaman ya da diğer içeriklerimi kontrol edip anladığında işte "abi", "beyefendi", "benim işim olmaz", "Kazım Abi" diyorlar ya da çok daha ağır hakaretlere varan şeyler söyleyebiliyorlar ya da doğrudan objeleştiriyor. "Sikini atsana" diyebiliyor. Hiç tanımadığım birisi doğrudan ilk mesajda kendi penisini ya da masturbasyon yapıp boşaldığı videoyu gönderebiliyor. Dijital ortamda cinsel şiddete uğramış oluyorum aslında. Sonuçta ben istememişim. Öyle bir şeye rıza göstermemişim, onay vermemişim. Gönderme hakkı yok. Paylaşımlarımın altına yorum yazabiliyor hiç tanımadığım insanlar. "Ne sikilirsin." gibi yorumlar gelebiliyor ve onları kaldırmak zorunda kalıyorum.

Dijital şiddetle başa çıkma stratejileri

Dijital şiddetle başa çıkma stratejileri sorulduğunda, katılımcıların %82,9'u şiddet uygulayan çevrimiçi hesapları engellediklerini belirtti. Böylesi yüksek bir oran, LGBTİ+'ların kendilerini koruyacak veya maruz bırakıldıkları şiddeti önleyecek herhangi bir mekanizma olduğuna inanmadıklarını gösteriyor. Ayrıca, failerin kendilerine sosyal medya üzerinden ulaşmasını engelleyerek kendi çözümlerini bulduklarını da ortaya koyuyor. Şiddet olayını arkadaşlarıyla paylaşmak (%58,9) başa çıkma stratejileri arasında ikinci sırada yer alırken, ilgili sosyal medya veya internet platformuna şikayette bulunmak (%53,2) üçüncü sırada yer alıyor. LGBTİ+'ların önemli bir kısmı daha fazla şiddetten korunmak için ifade özgürlüklerini kısıtladıklarını bildirdi. Yaklaşık %32,9'u şiddete maruz bırakıldıktan sonra sosyal medya hesaplarını kullanmayı azalttığını, %17,1'i ise korumalı hesapları tercih ettikten sonra bile hesaplarını kapattığını belirtmiştir. Avustralya'da teknoloji aracılığıyla siber takip üzerine yapılan bir araştırmada da, dijital şiddete maruz bırakılanların genellikle yardım istemekten çekindiklerini ve kendilerine inanılmayacağını düşündüklerini ortaya koyuyor⁵⁶.

Aşağıdaki alıntı, görüşmecimizin otosansürün yanı sıra aldığı tehditlerden sonra başka bir yere taşınmak zorunda kaldığını gösteriyor:

OHAL döneminde hedef gösterildiğimde taşınmak zorunda kaldım. Öncesinde arkadaşlarımın evine gidip 15-20 günü orada geçirmek zorunda kalmıştım. Gazetelerde hedef gösterilmem fiziksel bir saldırıya dönebilir diye korktum. Kendi adıma, bazen öfkeleniyorum, bazen gülüp geçiyorum. Saldırıların sistematikliği sebebiyle olağanlaştırmışım. Normal gibi geliyor. Hayatın olağan akışı bu olmamalı aslında. Bu kadar hedef gösterilmek panik atak geçirmeme de yol açtı. Birikip birikip damla etkisi yaratıyor. Öyle bir an geliyor ki normal bir şey yaşamadığımı fark ediyorum.

TYA (32), Ankara'da yaşayan bir non-binary görüşmeci

⁵⁶ Woodlock, D. (2017). The Abuse of Technology in Domestic Violence and Stalking. *Violence Against Women*, 23(5), 584-602. <https://doi.org/10.1177/1077801216646277>

Bireysel çözüm oranlarına kıyasla, sadece beş katılımcı dijital şiddete maruz bırakıldıklarında yardım için polise başvurduklarını belirtti. Ayrıca, yalnızca 26 katılımcı diğer yasal destek türlerini denediğini ilettiler. Bu sonuçlar, Türkiye'de LGBTİ+'ları hedef alan nefret suçları üzerine yapılan diğer çalışmalardan elde edilen bulgularla benzerlik gösteriyor.

Kaos GL Derneği'nin Türkiye'de homofobi ve transfobi temelli nefret suçlarına ilişkin 2019 raporuna göre, cinsel yönelimleri, cinsiyet kimlikleri veya cinsiyet özellikleri nedeniyle evde veya kamusal alanda nefret suçlarına maruz kalan kişilerin yaşadığı kaygılar, özellikle kolluk kuvvetlerine duyulan güvensizlik ve hatta korku ile birleşerek daha da artıyor. Sonuç olarak, nefret suçlarının çok azı polise bildiriliyor. 2019'da yapılan araştırmanın bulgularına göre, 150 vakadan sadece 26'sı polise bildirildi. Bildirimde bulunmama nedenleri çoğunlukla "itirazın işe yarayacağına inanmama", "polis tarafından aileye veya medyaya ifşa edilmekten korkma" ve "polis tarafından ayrımcılığa uğramayı istememe" olarak belirtildi⁵⁷:

Eski çalıştığım kurumun sahibi tarafından whatsapp ve instagramdan tehdit ve saldırıya maruz kaldım. Yaşadığım yeri dava dosyasında göremesin diye şikayette bulunamadım. Ancak daha sonra ben ve saldırdığı diğer kişilerin instagram hesapları defalarca kapatıldı. Siber zorbalık ve özel alanın ihlaline giden bir süreçte uzun süre yakım çevrem dışında kimseyle paylaşmadım. Aileme açık olamadığım için süreç işin içinden çıkılamayacak bir hal aldı. Ancak LGBTİ+ aktivisti olmanın getirdiği bir şey mi bilemem ama ne kadar güçsüz hissetsem de korkmadım. Seçilmiş ailem ile durumu paylaştım ona göre güvenlik almaya başladım. Birçok platformda aktif kullandığım hesapları ya kapattım ya da dışa kapalı hale getirmek durumunda kaldım.

Non-binary gey anket katılımcısı, İstanbul, 28

Nefret söylemine karşı mücadele yöntemleri ise genel anlamda dijital şiddetle mücadele yöntemleriyle benzerlik gösteriyor. Katılımcıların büyük çoğunluğu şiddet uygulayan hesapları engellediğini belirtti.

Son birkaç yıldır nefret kampanyalarına karşı bir tepki göstermiyorum. Tekrar dillendirmek istemiyorum. Güvensizlik yaratıyor ve fiziksel güvenliğimi tehdit edebilir diye düşünüyorum. Kampanyanın kendisini yaygınlaştırmamak için paylaşmıyorum. Oraya karşı üretilen bir söz varsa ya da benim bir sözüm varsa onu paylaşmayı tercih ediyorum.

Ankara'da yaşayan heteroseksüel trans kadın KJA (35) ile derinlemesine görüşmeden

Son bir senem, hayatımın önceki dönemlerine göre daha tedirgin geçti, geçiyor. Bu olay öncesinde bu ülkede güven ve huzur içinde yaşadığımı söyleyemem. Ancak bu durum güvensizlik ve tedirginlik hissimi çok artırdı. Yaşamın içinde son derece spontane hareket ettiğim yerlerde bazen bir iç kontrol hissi geliyor. Sanki ensemde beni sürekli izleyen, takip eden bir göz varmış gibi. Bunu biri ifade etse çok anlayamayabilirdim, o yüzden diyorum deneyimlemek başka bir şeymiş diye. Ayrıca bu süreç beni çok daha öfkeli biri yaptı. Hem maruz bırakıldığım bu nefret ve şiddetin kendisi, hem bu hak ihlali karşısında başvurduğum hukuki mekanizmaların failden yana tavır alması öfkemi katladı. Öfkem muhataplarına tam olarak yönelemediği için hayatın içinde olmadık yerlerde çıkıyor. İçimdeki tüm bu halleri anlamak, düzenlemek bana düştüğü için ayrıca öfkeleniyorum. Şey gibi bir his, "ben neden bunlarla uğraşıyorum?!" Tüm bunları, her türlü hissimi kabul ettikçe, maruz kaldığımız tüm bu nefret dili üzerine düşündükçe, güvendiğim insanlarla konuşup paylaştıkça yavaş yavaş düzenleyebildim. Benzer süreçleri yaşamış hak savunucusu arkadaşlarımla ve sivil toplum kuruluşlarının deneyimlerini dinlemek, birlikte düşünmek, bir arada olmak, dayanışmamızı güçlendirmek, bireysel terapi desteği almak, arkadaşlarımla ilgisi ve şefkati çok güçlendirici oldu.

SEİ ile derinlemesine görüşmeden

⁵⁷ Kaos GL. (2019). *Report on Homophobia and Transphobia Based Hate Crimes in Türkiye*.

İfade özgürlüğünün kısıtlanması

Sri Lanka'da toplumsal cinsiyet, cinsellik ve internetteki cinsel pratikler üzerine yürütülen bir araştırmada⁵⁸, çoğu katılımcı cinsiyet kimliklerinin ve cinsel pratiklerinin internet kullanımları üzerinde çoğunlukla ya da bazen etkisi olduğunu belirtiyor. Bu bulgular düşünüldüğünde, çevrimiçi alandaki sansür, kişinin kendi cinselliğini ve cinsiyet kimliğini ifade etme hakkıyla da ilgili gözüküyor.

Örnekleminizin %30'unu, sosyal medya hesaplarının kapatıldığını belirten katılımcılar oluşturuyor. Bu oranın yarısı sosyal medya hesaplarının birden fazla kez kapatıldığını bildirdi. Vakaların yarısından fazlasında, sosyal medya platformları LGBTİ+'ların hesaplarını kapatma gerekçesi olarak "Topluluk Kuralları" nı gösterdi. Belirtilen bu vakalarda (%30), kapatma için herhangi bir gerekçe sunulmaması ise ayrıca dikkat çekici:

Twitter'a şikâyet edip kapattırdılar hesabımı iki kere. Bir tanesinde Twitter "Bizimle ilgili değil" demişti. Sonra o hesabım açıldı. İkincisinde ise "müstehcenlik ve topluluk kurallarına aykırılık" sebebiyle yaptıklarını söylediler. Sebebi de LGBTİ+ çocuklar çizimiydi. Diğerinde de mastürbasyonla ilgili bir şey çizmiştim. Mastürbasyonla ilgili bir şey çiziyorsun, altına İçişleri Bakanlığını etiketliyorlar. Bundan sonra olmuştu.

Ankara'da yaşayan biseksüel cis kadın AAA (34) ile derinlemesine görüşmeden

Genelde paylaştığım şeyler müstehcen içerik olarak şikâyet edildiğinde ya da paylaştığım sosyal medya platformunda o şekilde değerlendirildiğinde platform kaldırıyor ya da engelleniyorum. Defalarca Instagram hesabım kapandı zaten. Twitter'ı profesyonel anlamda kullanıyorum müşteri bulabilme, çalışabilme anlamında. Orada çok müstehcen bir şey paylaşsam bile spamlendiğinde ya da şikâyet edildiğinde cinsel içerik sattığım ya da fuhuş yaptığım gerekçesiyle o hesaplarım da kapanıyor. Onlarca Twitter hesabım kapandı. İki kere Hornet hesabım kapatıldı fuhuş nedeniyle. Oradaki özel mesajlaşmalarım üzerinden mesaj gönderdiğim kişiler şikâyet ettiği için. Bir de Hornet'te mesela iç çamaşırılı fotoğraf paylaşıyorum diyelim, anasayfaya ve akışa düşecek biçimde. Erkekler paylaştığı zaman hiçbir sorun yok. Hiçbir şekilde kaldırılmıyor. Ben paylaştığımda içerik direk uyarı alıyor ve kaldırılıyor iki-üç dakika içerisinde. "Hornet kurallarına aykırı fotoğraf paylaştınız." diye de mesaj geliyor. Dolayısıyla komple giyinik fotoğraf paylaşman gerekiyor. Erkekler üstsüz ya da slip mayolarla fotoğraf paylaşabilirken ben bikiniyle bile fotoğraf paylaşsam sorun oluyor.

Ankara'da yaşayan heteroseksüel trans kadın KJA (35) ile derinlemesine görüşmeden

Katılımcıların %67,2'si sosyal medya hesapları kapatıldığında resmi itirazda bulduklarını belirtti. Buradan yola çıkarak, dijital şiddete maruz bırakıldıklarında çoğu zaman herhangi bir mekanizmaya başvurmadıklarını belirten katılımcılarımızın sansür söz konusu olduğunda haklarını aramayı tercih etmeleri, çarpıcı bir bulgu olarak karşımıza çıkıyor

Sabit bir duygu durumum yok. Bazen çok öfkeleniyor. Bazen çok üzüyor. Bazen umrumda olmuyor. Bazen eğleniyorum. Bazen de çıkışsız hissediyorum, gerçekliğimle oynanıyor muş gibi hissediyorum. Yüz kişi aynı şeyi yazınca "Gerçekten mi?" diye düşündüğüm oldu. Kendimi sansürlüyorum bazen. Başıma ekşimesinler istiyorum. Bir, iki, üç kere sansürleyip dördüncüsünde büyük bir patlamaya sebep oluyorum. Devlet dolayısıyla, bulunduğum kurumların politikaları dolayısıyla da sansürlüyorum ama kendimi. Arkadaşlarımın sayfaları kapanıyor seks pozitif paylaşımlar yaptıkları için. Bunu görmek bile sansürlememe sebep oluyor kendimi. Dijital şiddete maruz kalmak çok saçma. Bir bilgi var ortada ve yaygınlaşması gerekiyor. Engellenen bilgi var. Sadece sosyal medyada değil kitaplarda da bu bilgi engelleniyor. Sansürün kendisi zaten hayatımızda.

Bursa'da yaşayan panseksüel non-binary ÖSB (34) ile derinlemesine görüşmeden

⁵⁸ Perera, S., & Ibrahim, Z. (2021). *Somewhere Only We Know: Gender, sexualities, and sexual behaviour on the internet in Sri Lanka*. Association for Progressive Communications. <https://erotics.apc.org/wp-content/uploads/2021/03/Somewhere-only-We-Know-Online.pdf>

Aşağıdaki alıntılar ise, sansür ve otosansürün nasıl sürekli hale geldiğini gösteriyor:

Instagram özellikle hiçbir cevap vermeden defalarca hesabımı kapattı. Daha sonradan troll gruplarında hesabım hedef gösterildiği ve resmimin yayınlandığını öğrendim. En son kapatılmada ise eski çalışana olduğum bir işletme sahibinin oradaki başka bir eşcinsle şiddet uygulaması üzerine davaya müdahil olacağımı öğrenmesinden sonra yaşandı. Eş zamanlı olarak hem o arkadaşın hem benim hesabım kapatıldı. Tehdit edildik ve arkadaş İstanbul'u terk etmek durumunda kaldı. Benim şikayetimde herhangi bir sonuç alınmazken hesabım iki kez kapatıldı.

Non-binary, gey anket katılımcısı, İstanbul, 22

LGBTİ+ toplumun özellikle son dönemde maruz bırakıldığı nefret kampanyaları sonrasında üzerinden bir otosansür uyguladığımı söyleyebilirim."

Lezbiyen anket katılımcısı, İzmir, 40

Hornet gibi gey tanışma uygulamalarında göğsü görüldüğü için veya müstehcen diye algılanan bazı şeyler konuşulduğu için yayıncıların yayınlarının banlanmasını anlayamıyorum.

Gey anket katılımcısı, İstanbul, 52

2021 yılında, dijital ve analog yayınları denetleyen Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun (RTÜK) sansür uygulamaları da bireysel örneklerin yanı sıra sürekli bir olgu olarak LGBTİ+'ların internette ifade özgürlüğünün ve güvenliğinin tehdit edildiğini gözler önüne seriyor. Kaos GL'nin 2021 İnsan Hakları Raporu'na göre, RTÜK önceki yıllarda olduğu gibi LGBTİ+ görünürlüğü içeren yayınlara yönelik yaptırımlarını sürdürdü. Yaptırım uygulanmayan durumlarda ise yayıncılara RTÜK Başkan'ı tarafından LGBTİ+ karakterlere yer vermemeleri yönünde gözdağı verildi⁵⁹.

Ne yapılmalı?

"İnternette LGBTİ+'lara şiddet, nefret ve sansürün önüne geçmek için sizce neler yapılmalı?" sorusuna katılımcıların yanıtlarında neredeyse her seçenek eşit oranda işaretlendi. Bu seçenekler şunlardı:

- Yasa ve mevzuat çıkartılmalı
- Sosyal medya platformlarının topluluk kuralları güncellenmeli
- Sosyal medya platformları LGBTİ+'ları korumak için ekstra adımlar atmalı
- Sosyal medya platformları LGBTİ+ örgütleriyle çalışma yürütmeli
- LGBTİ+ örgütleri internette sansüre ilişkin çalışmalar yapmalı
- İnsan hakları örgütleri internette LGBTİ+'lara dönük sansüre ilişkin çalışmalar yapmalı
- LGBTİ+'lar örgütlenerek sansüre karşı mücadele etmeli

Seçenekler arasında belirgin bir eğilim farkının olmaması, LGBTİ+'ların dijital şiddetle mücadeleyi bütüncül bir mesele olarak gördüğü ve çok boyutlu ve kapsamlı adımlar atılması gerektiğini ortaya koyuyor.

Nefret ve şiddet içeriklerinin bildirilmesinin, şikâyet mekanizmasının yeterli olmadığını biliyoruz. Ben ve arkadaşlarım, kendi deneyimlerimizde bunu yaşadık. Tweet bildirmekten yılgınlık yaşıyoruz, bunun yükü de sırtımızda oluyor. Ayrıca, o içerik kaldırılrsa da nefret ve

⁵⁹ Dikmen, K. (2022). *Against All Odds, LGBTQI+ Human Rights Report of 2021*. Kaos GL.

şiddet durmuyor. Bunun ötesinde koruyucu-önleyici mekanizmalar geliştirilmeli. İfade özgürlüğü ne? İfade özgürlüğünün kötüye kullanımı ne? Kötüye kullanım kimlerin hayatını nasıl etkiliyor, kimlere zarar veriyor? Yaptırımlar neler ve bu yaptırımlar işlevsel mi, dönüştürücü mü? Hesapları askıya alındığında ya da kapatıldığında insanların "geri dönüp" şiddete kaldıkları yerden devam ettiklerini gördük. Twitter, Facebook gibi şirketlerin bütün bunlar üzerine çalışması, ifade özgürlüğüne alan açmakla birlikte ayrımcılığı ve şiddeti besleyen ve şiddete çağrı yapan içerikleri hızlıca kaldırması gerekir. Sadece şirketlerin düzenlemeleri değil elbette, savcılarının da dijital ortamda yaşanan nefret söylemine karşı harekete geçmesi şart.

SEİ ile derinlemesine görüşmeden

Devlet önlemlerini doğru bulmuyorum. Her türlü düzenleme sansür olarak geri dönüyor. Dezenformasyon yasası denilen mesele sansür amaçlı kullanılıyor. Platformların iddia ettikleri kapsayıcılık ve çeşitlilik yok. Öyle olmadıklarını biliyoruz. İddialarını hayata geçirecek adımları atmaları gerekiyor.

TYA ile derinlemesine görüşmeden

Bunun bir yaptırımının olmadığını bildiğimiz için anca farkındalık çalışmalarıyla baş edilebilir bir şey. Bazı insanlar dijital şiddet olduğunu bile bilmiyor yaptığının. Yazılanlar bir LGBTİ+ için çok yıkıcı olabiliyor

TSA ile derinlemesine görüşmeden

Sosyal medya kullanıcıları lubunyelerin güçlenmesine dönük bir şeyler yapılmalı. Ben Instagram ve Twitter üzerinden en fazla şiddete maruz kaldım ama tanışma uygulamalarında cinsel şiddete maruz kaldığım da oldu. Konuk olduğum yayınların videolarının altına şiddet içeren yorumların yazıldığı da oldu.

ÖSB ile derinlemesine görüşmeden

6. SONUÇ

Ayrımcılık, damgalama ve kişisel güvenlikle ilgili ciddi tehditlere maruz kalan LGBTİ+'lar için dijital alanlar temel haklarını kullanmaları için önemli araçlardan biri. LGBTİ+'lar, bu alanda, çevrimdışı dünyada kısıtlanmış veya sansürlenmiş eleştirel bilgilere erişebiliyor, göreceli olarak güven içinde topluluklar kurabiliyor ve insan haklarının gelişimi için örgütlenebiliyorlar. Ancak, sosyal medya ağlarını kullanmada aktif olan LGBTİ+'lar, cinsiyet kimliklerine, cinsel yönelimlerine, dijital ve fiziksel güvenliklerine doğrudan saldıran tehdit veya yorumlar ile karşılaşılıyor. Dahası, gözetim altında olma, çevrimiçi mağduriyete çevrimdışı sonuçlar da getiriyor.

Dijital şiddete maruz bırakılanların çoğu çevrimiçi istismarın bildirilmesinde toplumsal damgalanma ve güvenlik riskleri ile karşı karşıya kalıyor. Dijital alanlarda karşılaşılan şiddet türleri ve nefret söylemi halen "önemsiz bir olay" olarak algılanıyor. Yaşanılan dijital şiddet biçimlerinin şiddete maruz bırakılanların üzerindeki çok ağır etkilerine rağmen bu "önemsizleştirme" hali ve destek sistemlerinin sınırlı olması LGBTİ+'ların destek mekanizmalarını kullanmasında bir engel olarak söylenebilir.

LGBTİ+'lara yönelik dijital şiddetin rapor edilememesi ve şiddete maruz bırakılanlara hizmet sunanların çoğunun toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algı ve tutumlarının nedeniyle şiddet, hâlâ kapalı kapılar ardında yaşanan bir olgu ve kapsamlı bir biçimde araştırılması zor bir konu olmaya devam ediyor.

Dijital şiddetin araştırılması ve soruşturulması tam olarak yapılmadığı için faillerin çok azının yaptıkları eylem hakkında hesap veriyor olduğu görülüyor. Toplumsal engeller, yasal başvuru koşullarının sınırlandırılması ve diğer faktörler birçok LGBTİ+ için şiddete karşı adalete erişimi engelliyor. Bu durum, zaten düşük raporlama/başvuru seviyelerini daha da kötüleştiriyor ve yaşanılan kısır döngüyü sürdürüyor

İnternet erişimi, gündelik hayat rutinleri için bir gereklilik haline gelmekte ve giderek temel bir insan hakkı olarak görülmektedir; bu nedenle dijital alanların herkes için güvenli bir yer olmasını sağlamak çok önemlidir.

Araştırmanın en önemli bulgularından biri, çevrimiçi ve çevrimdışı şiddetin nasıl iç içe geçtiği ve birbirleriyle nasıl bir ilişki içinde olduğu. Vakaların çoğunda şiddet çevrimiçi olarak başlıyor; ancak sonrasında fiziksel tehdit ve saldırılara dönüşerek LGBTİ+'lar arasında güvensizlik hissine yol açıyor. Bir başka bulgu da çevrimdışı tehditlerin kolayca çevrimiçi nefret kampanyalarına dönüşebilmesi.

Çevrimiçi nefret kampanyaları sonuçları, LGBTİ+'ları yalnızlaştırıyor. Nefret kampanyalarını körükleyen siyasi güç ise hayatta kalanların resmi şikâyetle bulunması önünde bir engel. Fail hükümetle bağlantılı olduğunda, resmi şikâyet mekanizmaları işe yaramaz hale geliyor. Katılımcıların dijital şiddete maruz bırakıldıklarında çoğu zaman herhangi bir mekanizmaya başvurmadıklarını; ancak konu sansür olduğunda sosyal medya platformlarına itirazlarını dile getirerek haklarını aramaları çarpıcı bir bulgu.

LGBTİ+'lar kendilerini koruyacak ya da maruz bırakıldıkları şiddeti önleyecek herhangi bir mekanizma olduğuna inanmıyor ve çoğunlukla, faillerin sosyal medya üzerinden kendilerine ulaşmalarını engelleyerek kendi çözümlerini kendileri buluyor.

Çevrimdışı alanlardaki ataerkil ve heteroseksist güç yapıları çevrimiçi alanlarda da yankı buluyor. Çevrimiçi ve çevrimdışı alanlar iç içe geçerek LGBTİ+'ların korunmasızlığını ve güvensizliğini attırıyor.

LGBTİ+'ların deneyimlerini göz önünde bulundurduğumuzda, çevrimiçi ve çevrimdışı mekanlar arasındaki ikili ayrımın yanlış olduğunu ve ikisi arasında açık bir bağlantı olduğunu anlamak oldukça önemli. Çevrimiçi ortamlar, çevrimdışı ortamda alevlenen önyargı, nefret söylemi ve heteroseksizmden kolayca etkileniyor. Ayrıca, çevrimdışı şiddet, takip ve hatta nefret suçları çevrimiçi tacizden kaynaklanabiliyor.

Sosyal medyadaki şiddet kişinin kendini ifade etmesi üzerinde yıkıcı bir etkiye sahip. Bulgular, dijital şiddetin hedefi olan çoğu LGBTİ+'nın ruh sağlığında uzun vadeli hasar bıraktığını gösteriyor.

Katılımcılar hem görüşmeler hem de anket sırasında sıklıkla hükümet yanlısı örgütleri suçlu olarak tanımladı. Bu durum, Türkiye'de LGBTİ+ haklarının mevcut durumuna aşina olmayan kişiler için sürpriz olabilir. Ancak 2015'ten bu yana Türk hükümeti LGBTİ+ haklarına karşı düşmanca bir tutum takındı, toplanmaları yasakladı, Onur Yürüyüşlerine polis şiddeti damgasını vurdu ve LGBTİ+'lara karşı bir karalama kampanyası başlatıldı. Hızla artan dijital şiddet hükümet politikalarının bir tezahürü olarak da okunabilir.

